

(80) s881

16

~~A13/6/82~~

K34/82

H.M.Mohlabe

b
1
92

Ditemana tša ditaba ko tše di latelanago ka mo fathe:

Tema ya 17.

- 1272 Temana ya 1: Ga go na thalo e ka dirwago ka nte le dipolabolo
1276 Temana ya 2: Ga ba kwana ditaba di a fêla ka the gae.
1299 Temana ya 3: Makholo a ka dula le morediê ka nte le go ya
khorong.
1315 Temana ya 4: Go gana molato wa monyalo o ya khorong.
1320 Temana ya 5: Molefêlwa.
1329 Temana ya 6: Dikhomo tša go lefa ditšwa kae.
1345 Temana ya 7: Khano ya go lefêla mothadiwa.
1347 Temana ya 8: Legora la molato ke go lefa.
1356 Temana ya 9: Dikhomo tša go bušetša go mothadiwa.
1363 Temana ya 10: Poêlo ya dikhomo tša monyalo.
1397 Temana ya 11: Bo mammalane.
1398 Temana ya 12: Mosadi a ka the the nyale ka noši.
1401 Temana ya 13: Bothatse bja monyalo.
1428 Temana ya 14: Bokunyata bja thebaka.

1272. Tema ya 17: Polabodisano godimu ga dikgomo tša thalo.

Temana ya 1. a go na thalo e ka dirwago ka nte le dipolebolo.

2766 Ditaba tša thalano, monna o tšeya mosadi ka go mo nyala
ka dikhomo. Bjale ge a ile a mo thala, mothadiwa o swnetše go
hwetšana dikgomo tša gagwe. Bjale mothadiši ge a se šu a nyala,
thalo e šu e be gôna. Mothang a mo nyalago ke gôna thalo e le go
gôna. Ge ba bolabotše ba bo mothadiši, ke gôna ba e ya ga makholo
wa bona, ba yo nyala mosadi la bobedi.

2727 Makgolo a ka the ke a re dikgomo a re morediê. La golo
le ya bolata. Makgolo a ka phôphêla ka mokgwa owe a nyakago.
Molêla go ja a bolawe. Bjale ka moragô ga mo a phophetše ba
1273. swanetše go bolabola mabapi le dikgomo. Makgolo a ka the ke a
kgôna go ja metheko e mmedi, e fêla o llê motheko wa mokgonyane
wa pele. Motheko wa bobedi o swanetše go thiba motheko wa pele.

s881

2768 Makgolo o swanetše go buisa dikgomo tša mokgonyana bogwe bo kgōnē bo e lwa. O ile a di bōna ge a phōpēla moredi wa gagwe. Bjale ka gobane o togile bogadi goba o gana go ya bogadi. Ba swanetše go lefa molato owe wa mokgonyana. A kgōnē a sala a peya butswading, ka gobane go ka the ke gwa dirēga gore makgolo a re dikgomo le morediš wa gagwe. Dikgomo o ta di ntšha gammōgō le dilwana tša monyalo o swanetše go tentšha ka kanapeng ya gagwe a ba fē. A kgōnē a sala le moredi wa gagwe. Ka moragō ga mowe gōna bogwē bo hwile.

2769 Go tšhaba le monna yo mongwe, kgarebe goba mosadi. Ge e le mabapi le kgarebe e tšhabile le yo mongwe. Mokhonyana yowe
1274. wa pele a na taba, o ta fo homola o theletsitse ba ga makgolo wa gagwe ge ba re a e kgopolélélé. E be gōna a topago lepara a latago dikgomo tša gagwe. Ba mo tibiša gore a e kgopolélélé ka moragō ga mo mokgonyana yo moswa a nyetše. Ge a ile a šitwa go nyala gōna o swanetše go mo gafa a boēla monneng wa gagwe. Go bjale ka ge batswadi ba ka gana mokgonyana yo moswa. Motšhabiši o swanetše go mo gafa ka dikgomo tše nne. Ke yōna kgafō ya mosadi goba kgarebe.

2770 Mosadi wa go tšhaba a le bogadi. Ge a ile a tšhaba le monna yo mongwe. Mothadiwa o swanetše go botša batswadi ba gagwe, bawe e lego batswadi ba mosadi. Bona ge ba sa nyake mokgonyana yowe, ba ta topa lepara ba yo lwa le mothadiši ba dutši ba na le mothadiwa. Ge ba šitilwē gōna ba ta mmotša gore a nyale. O swanetše go nyala ka lapeng la mmago mosadi. Ka baka la gore ke bona bawe ba tebago thoto ya mothadiwa. Ge a ile a nyala a fetša, ba ta tibiša mothadiwa gore a e kgopolélélé. Ge a ile a šitwa gōna o wa mo gafa.

1275. 2771 Mothadiwa o swanetše go diša ba ga makgolo wa gagwe tša go fiša. Telana e ya moteng e ya ka thogwana ya motho. Ke gore motho o swanetše go ya ga yo a mo tebago. Ka go riale mowe mothadiwa ge a bōna gore a mo lefele ka pela. O swanetše go ya ga bo makgolo wa gagwe, a re ke nyaka dikgomo tša ka di boya ka

s881

pela. Bona ba ta ya ka nnoši go tibiša mokgonyana yowe wa bona. Ba mmotša ba ga lifile kudu, gore re a swa, a re ji ditheogêla. Phakišang le nyale. Bjale ge ba ile ba phakiša ditaba di ta phakiša di fêla.

2772 Kwano ya mokgonyana le ba ga makgolo wa gagwe. Ditaba di íšwa kgorong ga go na le mowe ba fapanago. Ge e le gore mothadiwa le ba ga makgolo wa gagwe ba kwana, bakeng sa thoto e ba llogo, ditaba di a napa tša fêla ka the gae. Go na le batswadi ba bangwê ba nyakago go pateletša mothadiwa. Bjale pateletšo ewe ya bona ke yôna ewe e bakago gore ditaba di ê kgorong. Taba kgolo ke phapano ya dibaka.

1276.

Temana ya 2: Ga ba kwana ditaba di a fêla ka the gae.

2773 Go phakiša go lefêla mothadiwa ka pela. Ge makgolo a ka phakiša go fa mokgonyana wa gagwe thoto ya gagwe. Kgôrô a e na go teba thelo ka ditaba tšewe.

2774 Bjale ka Mokhabêla le ba ga Makanana. Mokhabêla o be a tšeya mosadi ga Makanana. Bjale a ka a mo loša, batswadi ba ile ba kwatamiša letolo. Mokhabêla amogêla letolo lewe, a ba a nyala. Ge mosetsana a dutši a gola, ba fêla ba mmotša gore monna wa go ke yono. Yêna a fêla a re nna a ke mo nyake, a ke nyake go tšeya ke mokgalabje. Ba gopola gore o fo ba a bapala, kganthe yêna o bolabola a tišitše.

1277.

2775 Kganô ya mothepa ya ba go se tšema a hwa. Ka moragô ga mo a godile, ba mo gafa. Go gafa ke gore monna a tšee mosadi wa gagwe, ke gore a beke. Kgafô a e diri ke batswadi ba mothepa fêla, aowa ke ba leloko ka moka. Ka gobane mokgonyana o ta fitha ka lentšu le, ke g kgopêla thegô tha meeti. Bjale ge ba rerile, morerô wa bona ya ba wa go f gafa mothepa. Mothepa wa re mokhuša nna ga ke o nyake le motšwa o šitšwe. Ba mo tiya ba mo gapeletša mokhuša owe wa phoko. Ke ge a tšhabêla lešokeng, ba re a na boyo o ta boya. Go boya ke go boya, o ile o se temile o hwile.

2776 Ba tšwa letsolo la go tšama ba mo nyakêla, ba hwetšana a hwile. Mokgonyana o be a swanetše go beke mosadi wa gagwe ka

s881

mabanyana a na we. Bjale ba bōna merithi e phuthuma, ba tsa letsolo la go tsama ba mo nyakela. Ba thoma ka go sobella mola a go sobella. Ba hwetsana a lekeletse godimu a hwile. Ba rwala ba isa ka gae.

2777 Mokgonyana a tswa ka tha ka mafuri, a ya gae. Ba sala ba boloka thogo ya bona. Ka morago ga thello, ba tibiša mokgonyana gore mosadi yola wago o e polaille. Mokgonyana a ya maamong, go 1278. emela ba ga makgolo wa gagwe.

2778 Mokgonyana a re bjale ba ga makgolo le mpeile kae. Ba ga Mokhabela ba ile ba bitšana ba eletššana mabapi le taba e. Bjale ke ge ba re bokaone ke go roma motho, a yo re tseela mantšu a bo makgolo. Ke ge ba mo roma ka lentšu la gore le re beile kae. Bjale ge lentšu lewe le fithile, ba mo fetola ka gore goma re di kwile re sa sala re e tsheba. Ke moka thebaka tha goma tha ya tha ba botša gore ba tha e tsheba.

2779 Boetshebo bja ba ga Makanana, ya ba bja letolo goba go gumiša dikgomo. Ba sala ba bitša ba gabo gammogo le bo malome a mohu. Bjale ge ba kgobakane ka moka, a ba botša lentšu le le tswago ga mokgonyana. Bjale ba re mokgonyana o wa kwala, re diyo thapatša ke ngwana. O swanetse go boela ke dikgomo tsa gagwe goba ga le bōna gore letolo le gona le ka mo šupa lona. Ba re e fela ga e le tsa go tseelana di sitile, bokaone ke go mo fa dikgomo tsa 1279. gagwe. Ka gobane mo gongwe letolo le ka ta la etša mogolo. Ba dumelana ka go mmušetša dikgomo.

2780 Ba roma sa bona thebaka tha gore e kgopoleleng. Thebaka tha isa lentšu lewe, tha ya tha re ba ga makgolo wa lena ba re e kgopoleleng. Ke moka ba mmotša letšatši lewe ba ta yago ka lona, go riale mowe ke gore le yena a kgone go tsama a tibiša ba gabo. Thebaka tha goma tha ya tha ba tibiša gore ka tsatši la gore ba ta. Le bona ba tsama ba botša ba gabo.

2781 Letšatši la go e kgopolêla, ba boya ba gapa lesome la dikgomo fêla. Ka lona letšatši lewe ba ya ba gathana. Bjale ba ga Makanana ba re le bitša ke rena. Lehu le re fapantše, ka go

s881

riale mowe re bôna gore Modimu o wa gana gore le be bakgonyana. Le lena ka mathô le bone. Bjale dilo tše dingwe tsôna a di gôna, re na le lesome la dikgomo fêla. Bjale mokgonyana a re ga go na taba ba ga makgolo, mpheng fêla thewe le nago natho go fele. Go thwa re bolabola di kwiša bothoko bjale ka ge le nna ke ile ka

1280. bôna ka a ka mathô. Ke moka ba ba fa lesome ~~ka~~ lela la dikgomo, molato wa bona wa fêla o e ta mowe. O fedile ka the gae.

2782 Batho ba bangwe a ba letele go butšišwa, bona ka noši ba diyo bitša mokgonyana gore a tše a gapê dikgomo tša gagwe. Batho ba mohuta owe a ba tala. Le gôna ke dihuri, ga ba belaele thelo. Kgante le ga go le bjale, ba tšhaba nyepo e ya gore, dilo tša batho di a bolaya.

2783 Bjale ka Moeng le Mašilane. Mašilane a loša mosadi ga Moeng leina la gagwe ba re ke Mašilu. A mo loša e sa le yo monyana aowa, o mo lošitše e le mothepa o mogolo. A ba a nyala a fetša. Ke moka Mašilane ke mokgonyana ga Moeng.

2784 Mokgonyana a kwella gore makgolo wa gagwe o wa loya. O kwa boloi bja makgolo wa gagwe ka moragô ga mo a šetše a mo nyetše. 1281. Monna a gopola gore ke tentšhitše maoto ka legapeng la marokolo. Moloi a nyakege moteng. Bjale a re maano ke gore a mo ngaletše go mo apeša. Ke ge a dira bjale a sa mo apeše. Mothepa le ôna wa fo dula, wa thagallwa.

2785 O nyaka go lobiša dikgomo tša rena go riale ke batswadi ba mosogana. Ge e le nôga le nôga ya gago. Sepela o kgopêla thegô tha meeti. A re mmagwe ba re ke moloi. O itše wena o nyaka mosadi wa lerato.

2786 Mokgonyana a ya go kgopêla thegô tha meeti. Bjale ba ga makgolo wa gagwe ba mo gafêla mosadi. Mašilu a re nna a ke tha mo nyaka, ka baka la gore le dikobô a nkapeše. Ge a šitwa ke go nkapeša ke thele mono ga gešu, mothang ke le ga gabo gôna go ta ba bjang. Mekgopa ya dikgomo a ba apare. Batswadi ba re rena re llê dikgomo, sepela a tšewe o ta no ya wa ba o di bôna gôna.

s881

1282. 2787 Ke ta no dula lapeng la mma ga ke ne taba, go riala ke Mašilu. Batswadi ba leka ka maata go bolabola le ngwana wa bona. A napa a gana. Mokgonyana a goma a boêla gae. Ba re ba e bôna e thotša ba e nametša lekgwara. Le go nyakêla mešoka ya gore a fê mothepa a the ke a dira. A napa a re monna a nkgago o nkgale tha gagwe. Ka go riala mowe o nyaka dilo tša gagwe. A roma thebaka tha gore tho botša ba ga makgolo wa gagwe, gore ke nyaka tša ka. Thebaka tha ya tha ba botša lentšu lewe la go tšwa ga mokgonyana. Ba the fetola ka gore sepele o ba botše re di kwile, re tha šala re the tsheba.

2788 Mokgonyana a tē go gapa dikgomo tša gagwe. Ka moragô ga mo thebaka the togile, ba šala ba bitša ba leloko la gabo. Ge ba kgobakane, papago mothepa yowe e lego Madome, a re le bitša ke nna, mabapi le ngwana yo. O gana monna bjale monna o re o nyaka dikgomo. Ke yôna taba ewe ke le bitšetsago yôna. Ba ya nayo kowa le kowa. Monna yo Lekalakala Moeng a re na ke dula kgaufsi

1283. le ba Phalaborwa bawe. Ba no kgôna go mo loša, a ba tha mo nyaka ba re mmagwe ke molo. Bjale batswadi ke bona bawe ba gapeletšago ngwana wa bona gore a tē a mo tšee. Dia bônala ka gore ke nyaka dikgomo. Ditaba di a kwala mo feng dikgomo tša gagwe.

2789 Mokgonyana a gapa lesome la dikgomo le dipudi tša go phêtha nkokotwana (9). Ka moragô ga dipolabolo tšewe tša bona, ba roma tha bona thebaka tha go ya ga mokgonyana go mmotša gore a tē a gape dikgomo tša gagwe. Tha ya tha mmotša. Ke ge mokgonyana a eta. Ba mmotša gore re šitile ke ngwana, ka go riala mowe re re ta o gape dikgomo tša gago. Monna wa ga Moeng a tēna ka šakeng a di tiya ka lepara lesome la dikgomo. A goma a tēna ga la dipudi a gôga dipudi tše nkokotwana. Ba re e ka ba go thane le the thengwe Ba re aowa ko moka. Ba gapa dilo tša bona ba toga. Ke moka molato wa bona wa fêla ka the gae.

1284. 2790 Basadi ba go toga magadi a bona, ke basadi ba matshegong. Bjale ka ge go tibiwa gore thalo ya mosadi ke go the kwane le monna

s881

wa gagwe. Bjale ka boloi, bjowe e lego thelo tha go boifisa kudu. Bobodu bo baka gore monna a no thwa a elwa le moapei wa gagwe. Bophoko le bjona bo a dira gore a dule a fapana le monna wa gagê. Ke tsôna dithôgô tsa go dira gore mosadi le monna ba the ke ba kwana.

2791 Boloi. Bakeng sa boloi ke taba e kgolo kudu, ka baka la gore gore motho ke moloi, o swanetse go tiya ke dikgagara. Ba kgônê ba teba gore motho yo ke moloi. Ka ntê le tsôna o ka the ke wa teba gore ke moloi.

2792 Bjale ka Ramoeng Moeng le mosadi Mapakala moredi wa Maile. Mokgalabje yowe o be a na le basadi ba bararo. Bjale mosadi yo mogolo gare ga bona e le ngwana Maile, ka baka la gore e be e le ngwana wa malome wa gagwe.

1285. 2793 Mapakala a kgêtha motabo wa ngaka ya moloi. Bjale monna yowe motabo wa gagwe, o be a sa nyake mong mosadi. O be a nyaka go mmolaya, bjale a botsa mosadi gore a mmolaê. A ka a kwana le taba ewe ya polaô ya monna wa gagwe. Bjale a êla mosadi maanong, a re go mosadi ke sitwa go ta ka ngwakong wa gago, ka baka la gore monna wa gago o wa mpôna. Bjale ke kgopêla mošoka wa gore mo ke ta a the ke a nkwa. Ke mošoka wa ~~gaga~~ mohuta mang. A re mošoka wa mote. A dumêla gore o ta mo utswetša.

2794 Mapakala a phuthêla tshidi ya mote ka legari la leheya. Mosadi ke the taêla o dumêla tsothe. Ka moragô ga mo a bolabotse le monna yowe wa le fokeng, a ya a dira mowe a mmutsitsêgo gôna. A rwala a ya a fa monna yola. Ke moka a phathagantsha le ya gagwe mešoka. A thabêla mosadi le yêna a mo thabêla. Bjale a re go lukile ke ta kgôna go ta, a ka the ke a mpôna.

1286. 2795 Monna a fetoga mogwêra mogolo. Monna wa basadi a robale, o robala ge meso e nkga. O lala a thepela le mote bošego. Bjale ka moragô ga mo ba thabelane mothare owe. Monna a tola ka motaga, ya ba yo mošweu. Ka tsatsi lewe o ile a fitha a êma molomong wa mafate a motabo wa gagwe. Pôô e gôta šakeng la yôna. Mong wa mote

s881

a tsoga, a ya ka kowa lapeng la ngwana Maile. A bôna motho yo mošweu a eme, ge a batamêla ke moka a bôna a thepela, a rarêla ka mafate. O ile ge a re o lebella gore o sobeletše kae, a the ke a mmôna. Bjale a têna ka ngwakong wa mosadi, a mmutšisa gore e šu go tš motho mo. A re nkešu ke mmônê. Ke moka a homola, a robala.

2796 Mong wa mote o foufetše. Go toga ka lona letšatsi lewe ke moka mong wa mote a fofala, a the tha bôna. Mokgalabje a the ke a teba gore molato keng. Bjale ka baka la bofofu bjowe bja gagwe, a the ke a kgôna go dira thelo. Go ile gwa fo gola ditshekelo. Barwa ba gagwe ba kwa bothoko, bakeng tha bofofu bja papago bona.

1287. 2797 Barwa ba gagwe ba tšwa ba ya ngakeng. Ka baka la go kwa bothoko, barwa ba kgobakana, ba rêra go tsama ba o kwa gore molato wa papagô bona keng. Bjale ngaka ya ya ya ba botša gore le bana ba pôô. Ba dumêla. A re le tile mo go laola bofofu bja papago lena. Ba dumêla. Bjale papago lena o loile ke mosadi wa mmina phuthi, yowe a rego ge a mo lebeletše a re ke ngwana wa malome. O tsere tšhidi ya mote o tšofa motabo wa gagwe, ke yêna yowe a fofaditšego papago lena. Morwa wa Mapakala a thôma go lla.

2798 Ba anêgêla mokgalabje bofofu bja gagwe. Ka moragô ga mo a ba thalošeditše ke moka ba topa mapara a bona ba toga. Ba fitha gae bošego barôbala. Ka moswana ge bo sele papago bona a dutši kgorong. Ba ya ba re ba thôma go mo anêgêla. A re bitšang bo mmago lena ba te mo, le ta anêga le bona ba le kwa. Ba dira bjale ka taelo ya papago bona. Bjale yare kowa bo mmago bona ba kgobakane, a re bjale le ka laudiša ditaudišo tša lena. Ba thôma go laudiša ka mokgwa owe ngaka e ilego ya ba botša ka ôna. Bjale morwa wa ngwana Maile a thôma go lla a gapê. Papagwe a re homola ngwanaka a še wêna ke medirô ya mmago.

1288.

s881

2799 A mo alafa ka makgata a ditoo-marapo le a ditoo. Ka moragô ga kanêgo ya bana, papago bona a re go mosadi toga o ê ga geno a ke tha go nyaka. Bjale mosadi a re, ke a sitwa go ya ga gešu ke le nnoši. A the ke a ba a tha mmolabudiša. A mo leka ka maleko, ke moka a thôma go babje. O mo šupa gore le ge ba mo tšere mašene a ba na thelo. Ba ya ba mmotša gore motho wa batho ba la o kwa bothoko. A ba fetola ka gore le nna le a mpôna a ke bone. O ile a goba matsatsi a mathano. Bjale ka letsatsi la botshelela, a re ba pjaele ditoo-marapo le ditoo. Ba dira bjale. A re apeyang meeti, ba apeya. A re kowa a bala a re tšhelang magapi a tšôna ka pitseng, ba tšhela. Ba di lesetša tša butšwa. A re thatolang, ba dira bjale. A re mo feng motopi a nwê, ba mo fa. Ke moka a napa a fôla.

1289. 2800 Mapakala a toga a ya a dula ga gabo. Ka moragô ga gore a fôlê, a bona ga bote gore a la agwa, ke ge a toga a yo dula batswading. Mosadi a še moloî fêla ke yêna ka baka la go tšeya tšhidi ya mote a fa motabo. Bjale batswadi ba roma thebaka tha go ba tšeela ditaba. Thebaka tha ya tha fitha tha ba botša gore ke rumile ke ba ga Maile, ba re re bona mosadi wa gago mono, molato keng. A re molato ke go the bônê gaka. A mo laudišetša ka mokgwa owe a dirilego ka ôna. Thebaka tha goma tha boetša mantšu moragô. Tha ba anêgêla ka mokgwa owe a negetšwego ka gôna. Ba butšiša moredi wa bona, tša mo kama dithaa.

2801 Ramoeng a te a gapê dikgomo tša gagwe. Ba ile ba mmotša gore ke mpja ya gagwe. A re ke mpja ya lena le mo tšwetšego. Bjale ba bôna gore taba e ke dithong, e bile e swabiša batswadi kudu. Ba rêra gore bokaone ke gore a tê a gapê dikgomo tša gagwe. Ramoeng a ya ba mo šupa dikgomo. Bjale a re le a nkwa ba ga makgolo ke sitwa go gapa dikgomo tše, ka baka la motogolo wa lena. Dikgomo tšewe ke tša motogolo wa lena, le ta mo fa mosadi. Ke moka a

1290. togêla dikgomo ka thato ya gagwe. Ditaba tša bona tša fêla di ta mowe. Di fedile ka the gae tha bona. Motogolo wa bona a re go gola ba mo fa mosadi. Mapakala a napa a dutši go batswadi.

s881

2802 Bobodu. Bo dira gore monna a fo dula a fapana le mosadi wa gagwe. Bjale ka moragô ga diphapani ke ntwá. Ka gobane bošáedi a bo nyake ke motho. Bošáedi bo baka ke bobodu. Le ngwaga wa molaô lena ke lena ba thedi. Wa re ke lebella ka ngwakong, wa no hwetšana go tswana le mokgobeng.

2803 Bjale ka Makadikwa Raganya le Makêkê ngwana Sekgoka. Monna yo o be a na le basadi ba babedi, wa pele ke Mabore ngwana Mokgatha. Bjale Makêkê e be e le thebodu tha maseta pelo. Bjale o ile e le thebodu ke kwababa. Mong leina la gagwe e be ba re ke Mankwana. Modirô wa gagwe o mogolo ke go robalana. Leina le kêkê goba keke ke go e miša serope ge monna a tēna ka dipaleng tša gagwe.

1291. 2804 Mankwana ba thôma go mo epella ka koša, leina la yôna ke serope keke. Ba re serope keke, tha Mankwana, A e e serope keke, tha Mankwana. Bjale monna a êla koša thoko, a hwetšana gore ba e pella mosadi wa gagwe. Ke gôna a thôma go dula a elwa le yēna, a re o wa molaya. Ka tsatsi le lengwe a mo tiya ka maata. A tšhabêla ga batswadi. Batswadi ba mmoetša bogadi ka thebaka. A goma a mo tiya gapê, a tšhabêla batswading. Bjale ba the tha mmoetša. Ba ile ba lifiša mokgonyana wa bona ka dipudi tše tharo. A ka ba thabetše lebaka, a napa a bakaletše.

2805 Mankwana a ya a dula ga gabo a tšhaba therôba. Ka morago ga mo ba mo lifišitše, ba mo fa mosadi wa gagwe a toga naê. A tšwela pele le modirô wa gagwe wa bobodu. A re go uta thelo tha go thoka modirô the a ntšhita. A leka go mmotša ka molomo a the ke a mo kwa. A goma a mo tiya, bjale a the ke a mo tiyanyana a toga a mo tiya tše nkego o wa bolaya. Ke ge a gôgôba a e ya ga gabo. Batswadi ba kwa bothoko kudu.

1292. 2806 Makadikwa a ya a gapa dikgomo tša gagwe. Motho ga swane le dikhomo (dikgomo).. Dikhomo ke mong le leme la gešu. Go riale ke batswadi ba mosadi. Ba riale ka baka la gore a kaba a bolaya. O ile a ya ga makgolo wa gwe (wa gagwe) a re o nyaka mosadi. Ba mmotša ka mokgwa o we a tswenyago ngwana wa bona, le gore therogo

s881

a the lele motho. Bokaone ke gore o gapê dikhomo tsaa go. Ba riale ka gobane ngwana wa bona o be a gana go ya bogadi. Ke ge ba bula lesaka la dikhomo ba mo fa tsa gwe. Molato wa bona wa fêla ka the gae.

2807 Makadikwa a sala a belaela ka dikobô tsa go mo rêkêla ge a le bogadi. A re dikhomo le mphile bjale ke ile ka mo rêkêla dikobô ge a dutši a le kowa ga gešu. Ba mmotša gore tsewe a re di tebe. A re mosadi yo wa di teba, mmutsiseng o ta le botsa. Ba re tsa mo re go file ka moka. A dumêla. Ba re toga tsewe o di bolabolago ka moka ga tsôna a re di kwe, ka baka la gore le yêna o be a go apeela. Ke moka ba toga ba sitwa go isa dipelaêlô tsa bona (kgorong) khorong, ka baka la lentšu la go apeelwa.

1293. 2808 Bophoko bja lehufa bo dira gore mosadi a thale monna. Taba ya mohuta o, e dira ke basadi ba monna goba mosadi wa monna. Ka gobane bophoko a se bja mosadi fêla aowa le monneng bo gôna. Bjano ka baka la bophoko bja monna, mosadi le yêna o wa mo etšisa. Yêna o mo etšisa ka go utama ka gobane o tšhaba monna wa gwe. Monna yêna o utamêla mong mosadi fêla, ge e le mosadi wa gwe a mo utamele. Ka baka la gore le go mo roma o fo mo roma gore a yo mmitsetša motabo yowe wa gwe.

2809 Bjale ka Mothabê le Mamoloti ngwana Pôpêla. Mothabê mosadi wa gagwe wa pele ke Tshwenyana moredi wa Mankepeng. Mamoloti ke wa bobedi yowe papagwe e lego Mathole-a-mahase. Ka moragô ga mo a dutši le basadi bawe, a ya a segêla mosegêla yowe leina la gwe e lego Mohwa-a-loba moredi wa Konko Mongale. O be a tsere ke Makholomele Mothabê. Bjano a hwa mosadi a thana le ngwana ka o thii. Ke ge a yo mo segêla.

1294. 2810 Lerumu la motho le thekeng. Go be go na le mothankana yo mongwe wa ga Masumu yowe leina la gwe e lego Magotsane. Bo mmagwe e le Maune papagwe e le Lekgowa. Mothankana yowe o tene mo we moteng wa Mothabê ka go šekela dipholo. Ba fêla ba e ya ba mo lenêla tšhemo ya mmagwe. O ile a ba ka mokgwa owe go fithêla a gola

s881

a e ba lesogana. Mong mote a tha gopolele ngwana yowe gore a ka dira thelo mo basading. Mowe badimung ga go na ngwana wa mmago, a tēna nthe ke moka le farane.

2811 Mamoloti a phathakha Magotsane ka dikhwele. Monna a ka a phakisa a lemoga, thelo tha gore a lemoge ke mekgwa ya mosadi. Mekgwa (mekhwa) ya gwe, ke go fo dula a bupulugile a tha nyake go bolabodisa motho. Le bana ba moteng ge ba e ya ka lapeng la gwe o ba khapola tse nkego a se gafela. Monna ga the gona o wa thaba, a ba gona a thabe. Lebaka la mo go nwewa diphitho yena o wa bjela-bjela gammogo le mothankana yowe. Ka morago ga mo ba feditse diphitho bjano batho ba palakana ke gona a boyago.

1295. 2812 Monna a kgala mosadi wa gwe gore a togile mekhwa le tela ya go thepela le ngwana yowe. Bjano a the ke a kwa dikhalo, a tswela pele le mathaba a mantso a: ke ya kae le mokhwa, mogoga dibete, mo tswa o sitse. Bjano mantso awe a kwatisa monna. Mokhwa ke morogo o ba khago ba apeya ba o anaga wa oma, ba o tshela ka disakaneng. Ba o khwa ka mekhurumelo. Mogoga dibete gantsi mogoga dibete ke molatha digola (mpa). Ka gobane ya hwa ba goga ba yo latha. Bjano mo go supa moloi, ka gobane baloi ba khona go goga dibete tsa dilo di tha phela. Motsa o sitse ke buupi bja makhwa.

2813 Tsatsi le lengwe le le lengwe o tshela ga gabo. O ya a ba anagela ditop tsa moteng wa Mothabé, le ka mokhwa owe monna a tha robalego ka ngwakong wa gagwe. Topo e ngwe le e ngwe ya mo moteng batwadi ba gwe ba e teba, ka baka la gwe. Ba emella moredi wa bona, ba mo ekela. Mothang ba omana o bolabola batho ba go hwa le gore le itse lethinya le tswa di le sitile.

1296. 2814 Monna a thoyana le mosadi ka baka la ditop le bophoko. Molomo o tiya go phala kgati. A fo dula a mo omana a mmotisa mekgwa ya gagwe gammogo le bophoko. Ka lebaka lewe Magotsane o be a rakilwe moteng. Ka tsatsi le lengwe wa mosadi a toga a ya a bitisa Kokobetse Telane. A re go yena thepela o botisa monna wa ga

s881

Mothabé a yo bitša Magotsane a te re theke, ka baka la gore tsatsi le lengwe le le lengwe komani ya rena ke ya gagwe. A ya a mmotša. A mo fetola ka gore yēna ge a kgōna a kae, e the ka nna. A goma a re ke ya ga gešu go ba botša. A no mo fetola bjano ka pele.

2815 Batswadi ba gwe ba roma Khasane Moeng ga Mothabé. Ka moragô ga dipolabolo tsela tša go bega ba gabo, a napa a toga a ya ga gabo. Bakeng tha go ba botša gore o re ke robala le Magotsane, a the ke a bolabola bjano. A re ke rakilwe o re a tha nthata. La bobedi lentšu o re ke nna moloi. Ke ge ba mogēla ngwana yowe wa bona ka mantšu awe mabedi.

1297. 2816 Mothabé a bitšwa ke ba ga makgolo wa gwe ka thebaka. A botša thebaka gore thepela o ba botše ke tata ka moswana e sala ka moswanyana. Ke moka tha toga tha ya tha ba botša mantšu awe. Le yēna a sala a botša ba gabo gore ke bitša ke ba ga makgolo ka phapano ya ka le mosadi. Ke fapana le mosadi ka baka la bophoko, ke re a gomšlš tela ewe a e thepelago. Pele ga gore a toge o ile a botša Kokobetša gore nna ko bitša Magotsane. Bjale nna ke ile ka gana, ke ge a re o ya go botša batswadi. Nna ka re a e ka nna, ka bo yēna a ka no ya. Ke moka ke ge a toga a e ya. Ba re bitša Kokobetša o š naš. Ke ge a mmitša a e ya naš.

2817 Ba ga makgolo ba bolabola thōgō tše nne tše di hwilego mo khorong ya ga Mothabé. Ba thōma gore moredi wa bona a bolabole. A bolabola gore o re ke robala le morwa Maune, ka mmotša gore o ile a ntsware kae ke naš. O nthakile o re ke moloi, gapš o re a sa nthata. Ke ge nna ke toga ke eta mo. Ke moka. Monna a re mantšu a ka bolabola ke Telane, Bjale Telane a laudiša ka mokhwa owe a mo rumilego ka ōna ga monna wa ga Mothabé. A ganetša mantšu

1298. a boloi le go rakiwa. Batswadi ba emella ngwana wa bona. Ke ge ba bala gore khorong ya Mothabe ke dithōgō tše nne tša ga Pōpēla tše di hwilego.

2818 Mamoloti a gana go boya bogadi, batswadi ba kwana naš. Papago Mamoloti o be a hwile ka lebaka lewe, o bolaiile ke mosadi wa gwe Makgopš. A mmolaya ka baka la botabo, a dirēla gore o ta

s881

šala a dutš1 le moratho wa monna wa gwe. Ka nnete a šala a dutš1 naš. Bjale a ba bitša ba ga Pšpšla gore ba tš ba mo kwiše ditaba tša ngwana wa bona. Ba fo bolabola le mokgonyana le barwa ba bona fšla. Ka moragš ga mo ba bolabotše. Sepedi a begšla mmago ngwana. Bjale a re a te a gape dikgomo tša gwe a ka ba a bolaya ngwana waka.

2819 Mothabš a goma a ya a botša ba gabo khapš ya dikgomo. Ke fithile ga bo makholo, ba re ke te ke gapš dikhomo tša ka. Ba re ke mašapa ba šmana. Bokaone ke go roma motho, a yo boya le ditaba. Ke ge ba roma Dimpampa Magomane. Ba ya ba mmotša gore a te a gapš dikhomo tša gwe a šale le mošegšla yowe wa gwe. Bjale
1299. ba kgšlwa gore ke taba.

2820 Ba ga Mothabš ba ya ba gapa dikhomo tše lesome le khomo le dipudi tša go phetha menwana mmedi ga mmšgš le ngwana wa mosetsana. Ke moka ditaba tša bona tša fšla ka the gae.

Tema ya 3: Makholo a ka dula le moredi wa gwe kantš le
puišo ya dikhomo, le molaš o tha tebe.

2821 Mosadi ke poya bogadi ka go togšla monna wa gwe, a ta a dula lapeng la mmagwe. Batswadi ba mosadi ba ta nyaka go teba molato wa gwe, wa go dira gore a toge bogadi. Bakhonyana ba swanetše go thaloša ka mokhwa o a togilego ka šna. E le gore moredi wa bona le yšna o ba thalušeditše bjano ba nyaka motatša tšbš. Ba ta leka ka maata gore a bošlš bogadi bjano a diyo 'ba šita ka kganš ya gwe. Mokhonyana ka go kwa tala o ta ya ga makholo wa gwe go nyaka mosadi. Bjale ba mmotša gore šo, o gana go boya le bogadi. Bjale mpheng tša ka dikgomo. Ba ta mmotša gore dikhomo re llš, šma mothomong o tha la ka dipelo tša gwe o ta boya. Ge a ka tšeya ke yo mongwe, o ta go fa dikhomo tša go. Mokhonyana a na
1300. maata, ka baka la gore a ba gane.

2822 Mokhonyana a ka ršra makholo wa gwe, ge ba tha kwane ka dipolabolo. Go the kwane ke manganga a go gana go fa mokhonyana dikhomo tša gwe. Le gšna go dišga kudu go the fš mokhonyana dikhomo morediš a dutš1 apeya lapeng la mmagwe, go boima go bana ba pakeno. Ba legale bona e be ba letela go fithšla monna yo mongwe a nyala ba mmitša a e ta go gapa dikhomo tša gwe.

s881

2823 Bjale ka Makonkwane Mongale le Makatsila. Makatsila papagwe ke Mabeta. Bjale monna yowe wa ga Mongale o be a na le basadi ba babedi. Mosadi wa pele ke Thokwane ngwana Masete. Bjale ka moragô ga mo a na le basadi bawe, a kgetha Motshekhi ngwana Mmôla. O be a tsere ke Tshoupane Mongale. Bjale a ya makhweng, a napa a mitsitse ke the khowa. Ba the tha teba le mo a ilego. Ke ge a thobôga gore monna a ke na, a segelana le yêna.

1301. 2824 Motshekhi a botša monna mesepele ya basadi ba gwe. Mošegela o na le maborošo, maborošo ke go kgôna go apeela monna. Lehufa ke la basadi, monna a tēna ka gare mote o wa ruta. Motshekhi o be a dula le monna yowe, ga basadi ba gwe a tha ba gopole ka baka la phufutša. Ke mowe o kwago ba re lerato le a oketšwa. Bjale beng basadi ba the na taba na. Mošegêlwa a thôma go botša monna tša phaku. A mmotša batabo ba basadi ba gwe. Lehufa la tēna ga monna.

2825 Monna a thôma go thwa a e lwa le basadi ba gwe ka baka la Motshekhi. Ntwa ya monna le mosadi ge e ta fêla ka thephiri, ke gore a re go mo tiya a the ke a tšwa ka ngwakong a napê a robale ka ngwakong wa moteiwa. Gôna di ta tsoga di fedile, ka baka la gore o letše o gatiša dintho ka theata. Bjale mokgalabje yowe wa ga Mongale o be a the bjale. O be a re go tiya mosadi, a togê a yo dula ka ga mošegêlwa. A fetše matsatsi a le ka mowe, a lebadisa. A gomê a ê a tiê a mmotša motabo a gomê a boêlê ga mošegêla.

1302. 2826 Makonkwane a tiya Makatsila a hwetšana a robetše. Ba thwele ba e nwa mabjala mothegare ka moka. A ya a robala ka ngwakong wa mošegêlwa. Bjano wa mmotša gore o robetše o lebetše dipêba di ja ditoo ka gae. Ke gore o ra go reng. A o di tebe mo o le ka mono Modupi Mongale o ka kowa ngwakong wa Makatsila. Wa monna a tsoga apara dikobô a wêla tela. Ge a thôma a fitha moteng a kwa thengwe the dira khwakhwaša ka mafuri, a re ke a lebella a the ke a bôna thelo. Ke ge a bula lebatl a tena, a hwetšana mosadi a diyo ôma ka boroko. A mo tšôša, a mmotšisa gore motho yola a

s881

ntšhabago ke mang. A re a ke tebe ka gobane a ka mmôna. A re nnyo ya mmago teng o wa theka ke motabo wa go. Ke ge a mo tiya a mo pjata thôgô.

2827 Makatšila a toga a ya a dula ga gabo mo dulêla ruri. A re go fitha a ba botša gore nna bogadi a ke tha boêla, ka baka la gore monna a ka ba a mpolaya. Ka nnete ya ba o mo gobatšitše phata o di yo êpa ka lepara. Batho ka noka ba emella mosadi ba re o wa thaka o thakšila kôma ya go thôka le letšatši. Thelepe o 1303. ya kae, ke ya motepeng. Tsatši le lengwe le le lengwe a nwa bjala o tilo tiya. Go thôka tsôna dikhomo e be le swanetše go mo fa. Banna ke ba bantši yo mongwe o ta no mo tšeya ka gobane e tha le ngwanenyana.

2828 Mokgonyana a ya go nyaka mosadi ga makholo. Bjale mosadi ka noši a re batswadi ba ka ba ta nyakšila dikhomo tša go ba go fa. Nna a ke tha boya ke tennwe ke theroba. Bjale ba ga makholo wa gwe ba re thepela o dula gae ga go. Yêna e thale mosadi wa go, o tha kwa dipabedi. A goma a boêla, a re ba ga makholo ke bolaya ke tala le reng ka mosadi wa ka. Ba re ge a be a tšeya ke monna yo mongwe, nkabe o kwa re re e kgopolêlê. Bjale so re thale naš. Wena thepela o dula o ta o kwa rena.

2829 Makatšila a tšhaba le monna wa ga Thekhobela. Ka moragô ga mo mokhonyana a dutši a theletšitše ba ga makholo wa gwe. A kwa gore mosadi o tšhabile le monna yo mongwe. Ka nnete a dula a 1304. theletša ba ga makholo wa gwe.

2830 Ba phôphêla mokhonyana yo moswa a nyala ka lesome la dikhomo di nago le dikhomo tše thano le dipudi tše tshelago. Monna ke thekhate komeng o wa tēna. Bjale o wa teba gore mosadi yo ke wa matshegong, bjale ro bitša monna wa gwe o tilo gapa dikhomo tša gwe. Ge re ile ra mo fenya ke gôna o ta go tēna ka lapeng. Ba romêla thebaka tha gore a e kgopolêlê. Thebaka tha ya tha ba botša gore ba re e khopolêleng. Ba re re di kwile, thepela o ba botša ka tsatši la gore ke rena bawe. Tha ya tha ba botša.

s881

2831 Mothadiwa a gapa dikhomo tše lesome le dikhomo tše tharo di nago le dipudi tše nnê. Ka lona letšatši lela ba le beilego ba a ta. Dikhomo naka tša monyalo wa mokhonyana wa pele ke lesome le khomo di nago le dipudi tše nnê. Bjale ba ile ba ntšha dikgomo tše pedi tša go thibêla melatwana ya dikobô le ditshaletse tša go mmolotša. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mowe, ka the gae tha bona.

1305. 2832 Poya bogadi. Mosadi o wa toga bogadi a ya a dula lapeng la mmagwe. Ga toge fêla ka go teiwa le boloi aowa le ka go thala ga mogadibô wa gwe. Dikhomo di re go nyala tša feta tšo nyala yo mongwe mosadi, ke mogadibô wa yola a go nyadiwa pele. Bjale ge mogadibô a ka thala, mo thadiwa a ya a gapa dikgomo bogweng bja sebara tha gwe. Mosadi a o boêla ga gabô go dula ka baka la gore a apee thelo.

2833 Bjale ka Morarane le Nkobi. Morarane o be a na le moredi wa gagwe, a nyadiwa ke ba ga Sebatane. Bjale ge dikhomo di tene ka šakeng. A bolabola le mosadi wa gwe gore o nyaka go tšeya mosadi ka tšôna. Ba kwana. Ka go riale mowe ba dirêla gore moredi wa bona a be le mammuwi wa gwe yowe e ta ba go mogadibô wa gwe.

1306. 2834 Morarane a ya a lōša Nkobi moredi wa Serite, a kwana le mothepa. Bjale ba tibiša batswadi ba mothepa. Le bona ba ~~kwa~~ kwana le tšeyano ewe ya bona. Ke ge ba yo nyala. Ka moragô ga mo ba nyetše ba khopêla thegô tha meeti. Ba ba gafêla mosadi wa bona. Ba mmeke a ya bogadi. La gola le ya bolata. Ke theêma, ba ra gore mothepa ge o godile o ya bogadi. Mowe bogadi goba o ba yo ba mogolo goba molata, o ta no ba a di bōna.

2835 Mampono a thala a ba ga Thebatana, a ya a dula lapeng la mmagwe. Mampono ke moredi wa ~~Mmarane~~ Morarane. Dikhomo tša go tšwa yêna ke tšela tša go ya tša tšeya Nkobi. Bjale ka šakeng la papagwe a go tha na khomo. Bjale moredi wa gwe a re go fitha a mmotša gore o swanetše go nyakêla dikhomo o fê ba ga Thebatana ka gobane nna a ke tha boêla bogadi. O swanetše go boêla ngwanaka,

s881

ka baka la gore monanabe a o gôna mo moteng waka. Le ga go the na monanabe a go na taba, taba kholo a ke tha boêla.

1307. 2836 Thebatane a fitha go nyaka mosadi wa gwe. Bjale papagwe a re mosadi wa go šo, ke dutši ke lwa naê, o re a tha nyaka go boya bogadi. A ke tebe gore molato wa gwe keng. Mokhonyana a re ke nnete le nna a ke kwane naê, empa a ka lwa naê ke makala fêla ge ke tha mmone. Bjale êma o togê le monna wa go. A gana mathong a monna. Papagwe a kwata a thôma go mo tiya. Mmago mosadi a rwala phate a pjata monna thôgô. Mokhonyana a bona gore go bifile, a thanola dirêthê.

2837 Monna a bitša ba gabô gore ba tē ba mo kwiše taba ya moredi wa gwe. Bjale ge ba fithile. A ba botša gore ke lwa le ngwana wa ka mo, o tugile bogadi bjale ke re a boêlê o wa gana. Bjale mabana monna wa gwe o be a le mo. Ka mmotša gore a êmê a togê naê o wa gana. Nna ke mo ke mo tiya, ge ke tha dutši ke mo tiya, mmagwe ke ge a mpjata thôgô ka phate. Mokhonyana a re go bona gore go bifile a tšhaba. Ke le bitšetša taba ewe.

1308. 2838 A napa a ba ganela go boêla bogadi. Ba re bakeng tha go teiwa ke mosadi wa go a re tene, ka baka la gore ke mpja ya go. Kudu taba e kgolo ke go nyaka go teba ga mmago ngwana gore molato keng, a êma le moredi wa gwe. Mmago mosadi a re dikgomo tša go tšeya Nkobi ke dikhomo tša matšo a moredi waka. Ka go riale mowe ke ngwetši wa ka e theng mogadikane. Bjale o reng ka moredi wa gago ge a togile bogadi a tile a dutši mo. Nka the ke ka bolaya. Ngwana o swanetše go boêla bogadi. A re bogadi a ke boele nna ke moka ke dutši mo lapeng la mma. A napa a ba šita ba palakana.

2839 Sebatana a ya a gapa dikhomo tša gwe tša go nyala Nkobi. Ngwana o togile bogadi ka baka la mmagwe. O nyaka gore ba yo gapa dikhomo yola a boêlê ga gabo, a šale le monna ba le ba babedi. Sebatana a re dikgomo tša ka di gôna di tha phela. Ke ge a e ya ga Makôkôrôpô a yo gapa dikhomo tša gwe. Ke moka a kag kgaogana nabo.

s881

1309. 2840 Nkobi a toga le yêna a ya a dula ga gabo. Ka moragô ga khapô ya dikhomo, moredi wa Serite a boêla ga gabo, ka baka la gore a tha apeela thelo. Morarane o ile a sitwa gore a ka dira bjang. Nkobi a napa a dula ga gabô. Ke moka ditaba tsa bona di ile tsa fêla ka mokhwa owe ka nte le go ya kgorong.

2841 Bosweng bjo taba ya go fa makholo thebaka tha go go nyakella dikhomo ga go gôna. Ka baka lewe batho ba pakeno ba tshepa khôrô, ka gobane le ge motho a tha gane molato, o fo nyaka go isa motho khorong. Mosadi mola a diyo go mo togêla, ke moka o nyaka dikhomo go batswadi. Ge ba mmotša gore dikhomo a di gôna, ke moka o isa molato khorong. Mowe ba yago ba êmêla lentšu la nyakelang mo ke ge e thale kharebe. Motšhabisi ke yêna yowe a ta rego nyakelang mono. Mothadiwa yêna o ta dula a letela lentšu la gore e khopoleleng.

1310. 2842 Bjale ka Madibi le Malešelane. Madibi ke mosadi o ile a thôpha dikhomo tsa moredi wa gwe a ya a tšeya mosadi yo Malešelane. Malešelane ke moredi wa Phaume (Khwara). O ile a toga bogadi a ya a dula ga batswadi ka baka la dikômô tsa boopa. Mmatswale wa gwe ge a nwele bjala o fêla a kôma ngwetši, ka gore dikhomo tsaka di ile ka lewa. Ka gobane ke ile ke tšeya mosadi ke tsere maila. Bjale taba e ya dikoto ya kwiša ngwetša bothoko.

2843 Malešelane a toga a ya a dula ga gabô. Madibi a bôna a ta bone ngwetši, a thôma go mo nyakêla, ka baka la gore go fitile matsatši a mararo a tha mmone. A ya a mo hwetšana lapeng la mmagwe. A ba botša gore ge le mpôna ke le bjale ke nyaka mosadi yo. Ba re yêna so, re no bôna a e ta, a re tebe gore molato keng. O dira bjang go riale ke Madibi. A re a ba nyakêlê dikhomo tsa go, ba go fê, nna a ke tha boya ka baka la dikômô tsa boopa bjaka. Bolwetši ba alafiša, e thale ke tena ka khôrô ga go na tsatši le kilego la

1311. mpha thethare. Dikômô tšôna ke a swa.

2844 Batswadi ba kgôlwa ka dipolabolo tsa ngwana wa bona. Ba re go mokhonyana goma o boêlê gae. Dikhomo tšona a di gôna, o ta bônana le mothoka wa gwe, a mo nyala ra go fa dikhomo tsa go.

s881

Ge go thešo gwa ba le motho yo a mo tseyago, e thale mosadi wa go. A re ke a di kwa ba ga makholo, le tebe gore nna ke bolaya ke tala. Dikhomo tsewe tsa ka ke di nyaka ka pele. Ke moka a lašla a toga.

2845 Madibi a tibiša ba gabô togô ya Malešelane. A re go tšena gae a tšama a botša ba gabô gore ba khobakane. Ka lona letšatši lewe a gore ba khobakane ka lona ba khobakana. A ba botša gore ke togetše ke mosadi, bjale ka ya ka mo hwetšana ga gabô. O re a tha nyaka go boya ka baka la gore nna ke a mothodiya, ke re a belege. Bjale batswadi ba gwe ba re nna ke togô, e ta re mothang a bônana le mothoka wa gwe a mo nyetše ba ta kgôna ba mpha
1312. dikhomo tsa ka. Ke moka ke yôna taba ewe ke le bitšetsago yôna, gore la the ke la no bôna ga mollô o tha tuki la makala.

2846 Thebeela ba beya ntsweng wa beya khopa e ya bôla. Mogôga mogolo a o na nama, nama e na le mogôgana. Matswetswanyane wa o kwa o re tswikitsôwê o botile boholo. Bawe ba ga makholo e fêla ba re thadile. Ka go riale mowe re nyaka dikhomo tsa rena. Monna a nkha go o nkha le tha gwe. Ba ta šala ba lebeletše mokhonyana yowe wa bona rena ba re file tsa rena. A go rumiwê thebaka tha go nyaka mosadi, ge a gana a ba botše gore re nyaka dikhomo tsa rena.

2847 Ba roma thebaka tha ya tha fithetša mantšu awe ba mo rumilego ka ôna. Bjale ba the fetola ka gore mosadi wa lena yêna šo. Bjale o gana go bošla bogadi. Motho ga ba bolae nkabe re bolaya. O tha laka dipelo tsa gwe, mothomong o tata. Goba o ta tšeana le yo mongwe, o ta nyala ra lefa dikhomo tsa lena. Mola gôna e be nke motho ba tēma ba e tsa mpja, -e be re ta re tēma o
1313. gôgê. Thepela o ba botše re šita ke ngwana tha bobedi a re natho. A goma a ya a ba botša diphetolo tsa bo makholo wa bona.

2848 Ba iša ditaba khorong. Khoro ya di amogêla. Ba botša mothadiwa gore ditaba tsa gago di amogetšwe. Thepela o ta boya ka tšatši la gore. Ba roma pampanyane ya ya go tibiša batswadi ba mothadi gore ka tšatši la gore le a nyakêga ka khorong. A ya a ba botša.

s881

2849 Khoro ya re mosadi e thale wa lena ka baka la gore a tsee ke motho. Ka moragô ga mo mothadiwa le mothadi ba bolabotse gammôgô le batswadi ba mothadi. Khoro ya re ditaba ka moka di a kwala, bjale mosadi ka gobane a tsee ke motho, e thale wa lena. Motho ge a nyala moredi wa motho, a direle gore dikhomo a no beya, aowa o wa di sumisa. Thepelang le mo lebelles o ta nyadiwa la gapa tsa lena. Ke moka ba goma ba ya ba letela ka mokhwa owe batswadi ba ba butsitsego ka ona.

1314. 2850 Ka moragô ga matsatsi a the makae, k ba kwa ba re e kgopoleleng. Ka moragô ga mo ba tso boya khorong. Mosadi a tshaba le monna wa ga Saai. Ba ile ba tha dutsi ba bona motho a fitha a goga pudi ya gore nyakelang mono. Ba ~~ja~~ napa ba botsa thebaka gore thepela o ba botse ba nyale re fe bathadiwa dikhomo tsa bona. A ya a ba botsa ba napa ba nyala. Ka moragô ga mo ba nyetse, ba roma thebaka tha go ya ga bakhonyana ba pele, go ba botsa gore ba re e khopoleleng. Tha ya tha ba botsa. Ba mo fa letsatsi la go the khopolêla.

2851 Ba ya ba gapa dikhomo tsa bona. Ka lona letsatsi lewe ba go le beya ba ya. Bjale ba re le bitsa ke rena, re re e kgopoleleng. Le ka bolabola thoto ya lena e le tšitšego mo. Ke moka ba re ke dikhomo tsa nkokotwana le dipudi mabala (8) le dikobô tsa megaidi ka pedi. Ke moka ba ntsha dilo tsewe ka moka ba ba fa. Molato wa goma wa ya wa fêla ka thegae. Mothadiwa a ntsha khomo a ya a tswalle khôrô ka yona. Ka baka la gore molato o tšwile o le khorong. Ke molaô wa gore a yo bega khoro gore molato ola o fedile. Ba khôrô ba leboga ge molato o fedile.

Temana ya 4: Go gana molato wa monyalo o ya khorong.

2852 A lee le tetse la boya le tetse. Ke theema the bolabola mabapi le menyalo, ge mosadi a ka thala. Ge mokhonyana a ka fapana le makholo wa gwe ka go the mo fê dikhomo ka pela. Goba a mo fa gwa šalla. Bjale masaledi awe a the ke a fa mokhonyana ka pela. Mowe mokhonyana o ta isa ditaba banneng ba lekhota gore ba ba lamolanye.

s881

2853 Bjale ka Maile le Lebone. Moredi wa Lebone e be e le Kopjane. O be a tsere ke Maile. A thala Maile ka baka la go dišwa. A re nna a ke dišwi e the nna khomo. Ka go riale mowe o be a na le lerobo. Ka gobane ge a ka mo bjelabjela, mo a boya o tilo goba.

1316. 2854 Kopjane a roba a ya a dula ga gabo ka baka la go dišwa. Batswadi le bona e be ba šetše ba tennwe ke lerobo la mokhonyana wa bona. Bjale ba šitwa go bitša ngwana wa bona ka baka la gore e be go the na tela ya go tena ka yōna. Tela ya batswadi ya go tšna ge mokhonyana a tswenya ngwana wa bona, ke gore mosadi ka noši a te ga batswadi go ba bega. Gōna mowe ba na le maata a go bolabola. Bjale ke ge moredi wa bona di mo khapa a e ta a dula ga batswadi. Batswadi ba mo amogēla.

2855 Batswadi ba mosadi ba bitša ba gabo, go ta go ba botša ditaba tša moredi wa bona. Bjale ge ba khobakane, papago ngwana a thaloša ka mokhwa o madi a gwe a tswenyego ka gona. A feletša polabolo ya gwe ka gore ke nyaka go mo fa dikhomo tša gwe ka dula le ngwana yo waka. Ba re lokolla pelo ngwana a boēlē bogadi. A ba ganēlla. Ba re di teba ke wena, o ka bōna gore o ka dira bjang. Lebone a roma thebaka tha go ya ga mokhonyana tha gore ba e khopolēlē. Thebaka tha ya tha fithetša lentšu la go e khopolēla. Ba the botša gore thepela re tha šala re the tsheba. Tha goma tha

1317. ya tha ba botša gore ba itše ba tha šala ba the tsheba.

2856 Maile a khobakanya ba gabō,,go ba begēla ekhopoleleng. Ba ga Maile ba khobakana ka lona letšatši le a go ba botša lona. Bjale a ōma pele ga bona a re, le bitša ke nna Bakone, ka baka la ba ga makholo. Mosadi wa ka o tugile mo c ile ga gabo. Bjale batswadi ba rometše motho mo go nna ba re ke ekhopolēlē. Ke moka ke yōna taba e ke le bitšetsago yōna. Ba re ba ōmana, wena romēla thebaka tha go rapēla, o ta o kwa gore ba reng. O khōnē o gapa maditsana a go. A dumelana nabo bakeng tha go romēla thebaka.

s881

2857 A roma Thepedi Pôpêla go rapêla ba ga makholo ka pudi. A ya a fitha a gôga pudi. A ba botša gore ke rumile ke ba ga Maile ba re ke te ke ba rapelle ka pudi e. Ba re goma le pudi ewe, a re tha nyaka tša ga gwe. Re re a ekhopolêlê. Ngwana wa rena re ta dula naê, a re robe. Madi a rena a re nyake go kwa a tswenyega. Tha goma le pudi, tha fitha tha ba botša gore ba
1318. ekhopolêlê a ba tha le nyaka. Ba re di a kwala, thepela o ba botše ka tsatsi la gore ke rena bawe, re hwetsane ba khobakantše tša rena. Tha ya tha ba botša.

2858 Ba ya ba gapa dikhomo tša nkokotwana le dipudi tše kobori (7). Ka lona letsatsi lewe ba go ba botša lona ba ya ba ga-thana nabo. Lebone a the ke a thwa a ta dikuluga, a re go bona ke lle dilo tše di kae. Ba mmotša le khome le dikhomo le dipudi nkokotwane. O ile a gapa dikhomo tše di ngodilwego ka gôdimu le dipudi. A šalla ke molato wa khomo le dipudi tše pedi le dikobô. Bjale ba mmela beke tše pedi gore ka moragô ga beke tšewe ke a di nyaka. Ba gapa tsela ba boêla gae.

2859 Dibeke tsela tša fêla a the šu a di bôna. Ka moragô ga dibeke tšewe pedi, ba boêla go nyaka masaledi a bona. Ba hwetsana a the šu a di bôna. Ba mmotša gore o ile o thenyana o nonne. Dilo tšewe tša rena re di nyaka ka pela. A re ke di kwile ke a leka nkešu ka di bôna. Ba ile ba rêra masaledi a we lebaka la ngwaga. Bjale ba bôna gore di ta ba tswenya, ba re bokaone ke gore ditaba di ê khorong.

1319. 2860 Maile a iša ditaba khorong ya ga Mothabê, ka baka la go diêga go the mo fê masaledi a gwe. Le-bone a gane molato o wa dumêla bjale a fetše ka pela. Khôrô ya amogêla molato ka legono ka gobane mong mosadi a gane go lefa. Ke gore motswadi wa mosadi. Ba mmela letsatsi le a ta go boya ka lona. Ba roma motho go tibiša ba ga Lebone gore ka tsatsi la gore o wa nyakega khorong, ka baka la ditaba tša go le mokhonyana wa go Maile. Ke moka a goma a ya a botša khoši gore ke tšo ba botša.

s881

2861 Letsatši la katholo. Ka lona letsatši le la khoši e ba butsitšego gore ba tše ka lona, ba fitha. Mothadiwa a bolabola go dišga ga mo ba tha mo fe dilo tša gwe ka pela. Le gore ba itše ba nonne, ka gobane ke ile ke a rapêla ba re ke te ke gape dikhomo. Bjale ke gapile go šetše khomo le dipudi tše pedi le dikobô. Go bile go fedile ngwaga ba tha mphe. Ke baka lewe ke tišitšego ditaba mo. Ke moka a dula. Papago mothadi a re molato ke a o teba. Ke a leka ka maata go tsama ke kolota, e ke šu ke bônê thelo

1320.

2862 Ba mo tema ka baka la gore nna thenyana ke nonnê. Thenyana ke pêba ya go nona bjale ka kolobê. Bjale mo ga gore thenyana ke nonnê, ke gore yêna ka noši a re ba e khopolêle. Bjale ya re kowa ba e khopolêtše a the ke a ba fa dilo tša bona ka moka. Ke lebaka lewe ba ilego ba mo tšama ka lona. Bjale yo mongwe wa ba gabo, a ntšha pudi a mo temolla. Ba mmotša gore a di tiše ka tsatši la gore. A re go toga mowe a tsama a kolota. Ba mo adima, a ya a lefa molato wa gwe. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mowe.

Temana ya 5: Molefêlwa.

2863 Thôgô ya molato ke mong wa ôna. Molato o na le moêta pele wa ôna. Bjale ka go riale mowe dilo tše ba lefago ba swanetše go di fa mong wa tsôna. Mong wa mote o fiwa tšewe di mo lebaneng. Batho ba leloko ke ba rerise ba molato, ge molato o fedile ba swanetše go gafêla molefêlwa dilo tša gwe. Ditaba a di rerwe ke papago mote fêla aowa le morwa goba yo mongwe wa leloko

1321. Go na le dikhomo tša go tšeiša goba tša maata a monna ka moka a tša tswanêla go loba, ba swanetše go di rêra.

2864 Dikhomo tša go fiwa ke batswadi. Ge batswadi ba ka fa ngwana wa bona yo monyana dikhomo tša go tšeya mosadi. Mogolwane a thabêga. Ke bona batswadi bawe ba swanetšego go bona taba ewe. Bona ba swanetše go ba lamolanya, ka gobane ba na le mabaka awe ba filego ngwana wa bona ka ôna. Go bjale ka dikhomo tša maata a bona, ba lamodi ke bona.

s881

2865 Molato o theka o na le ba geno, ge o ka fo ya khorong o le nnoši, molato wa go o ka the ke wa thekiwa. Pele ga gore molato o thekiwe, o thōma ka go bigiwa, wa amogelwa pele. Bjale mabapi le go bigiwa, o ka noya o le nnoši. Ba ta go botša gore o te le ba geno. Bjale ge le khobakane, pele ga gore molato o tēnē banneng. Ba thoma ka go butšiša bafapani gore le khobakane ka moka. Ke moka ba dumela ba khōna ba tentšha molato. A gōna katholo ge a e tšwa a le nnoši, goba ke mokhalabje. Ka gobane ge
1322. a šiya ba gabō o bōna gore molato o tilo ja yēna. Ka gobane taba e thomēga ka gae go thekišwa, khōrō ke lekhotla la hobedi. Le yōna pele ga gore e ba thekiše, e ta ba butšiša gore ka the gae le ile la reng. Balaudiša ya ba gōna ba a tholago taba.

2866 Papa le morwa ge ba ka hwetšwa ba le phosong. Theema tha bagologolo the re, yo monyana a bolae twaebela. A e bolaya e le gore ba bagolo ba gōna e ta mmolla mageteng. Mollō ge a tuka o na le mmitšetši. Bjale ka pelašlō ya morwa wa gwe yo mogolo. Ge ba ile ba bolabola ka the gae, ba bōna papago morwa phōšō. Yēna ka noši a re a ke ne molato ke dirile mowe thato ya ka e nyakago. Ba ka the ke ba mo temella. Moratho a lomele mogolo le rōta pele dia ila.

2867 Papa ge a na le barwa o swanetše go fa mogolo dikhomo pele. Ka moragō a khōnē a e fa moratho. Ke molaō. Bjale ge a ka fa moratho pele ke mowe mogolo a ya go a belaēla. Ka go riale mowe mogolo o ta ba le batho bawe ba ēmago naē. Ge dikhomo e le tša khaitšedi ya gwe, ba ta botša papago bona gore o dirile phōšō
1323. go tšeya dikhomo wa nyadiša moratho ka tšōna bakeng tha mogolo. O swanetše go nyaka dikhomo a di fē ngwana wa gwe wa pele ditaba di khōnē di fēla. Ge papago bona a ile a gana khōrō a e na maata a go mo gapeletša.

2868 Papago morwa o ta ba a di ntšha ka khane, ka baka la go teiwa. A go khathalege goba ngwana yowe o ile a mo khupiša, o swanetše go di ntšha. Bala ba goba ba eme naē ba ta ba dintla malomela kobong. Ba ta mmotša gore ka nte le gore o mo tiē a ka

s881

the ke a go fa. Ke moka morwa o ta dula a tiya papagwe, a mmotša gore ke nyaka dikhomo. Ge a ka o kwa go baba a ya khorong. Ba khôrô ba ta mmotša gore manganga a ja mong wa ôna. Thepela o mo fa dikhomo o ta bôna ntwā ya lena e fedile. O swanetše go lala a mo file dikhomo.

2869 Bjale ka Thekaloko Masete le Matontse. Moratho wa Matontse ke Kalebe. Bjale papago bona Thekaloko a tšeya dikhomo tša gwe tša maata awe a tšeiša Kalebe ka tšôna mosadi. O ile a 1324. gana go fa mogolo ka baka la lenya la gagwe. O be a tha o kwe thewe papagwe a mmotšago le ge a mo roma a tha dumele. Papagwe a re naka la pula le fiwa yowe a o kwago molaô. Ke ge a tšeya dikhomo a tšeiša moratho ka tšôna.

2870 Matontse a nyaka dikhomo ga papagwe, a gana go mo fa. A re ke go ledile o godile, o monna, monna a tšeiši yo mongwe mosadi. Ba ile ba bolabola ka the gae, a ba ganêla. Morwa le Lekwapa rangwane wa gwe, ba iša ditaba mošate. Le gôna a ya gana. Bjale morwa a thoma go lwa le papagwe ka baka la khano ya dikhomo.

2871 Thegolago the lwa ke nkwe motho a gola o wa goma. Thekaloko o be a godile e le yo mogolo. Bjale morwa wa gagwe a fo dula a mo tiya. Ka tsatši le lengwe o ile ge a mo tiya a mo paleša leitho. A bega ditaba go ba gabô. Banna ba re o lumile ke mpja ya go. Re go butšitše ra re mo fê dikhomo. A feta a ya khorong. Ba khôrô ba ya ba re yo mongwe le yo mongwe o tšeiša morwa wa gwe. A go na taba e o e bolabolago, ke mpja ya go. Thepela o mo fa dikhomo, o tha bôna ntwā ya lena e fedile. Ge o 1325. mo file a go tiya, re ta ta re mo tiya.

2872 Thekaloko a boêla gae a ya a tšeiša morwa mosadi. A re go fitha gae a bitša banna ba gabo ba khobakana. A re go bona e fêla dikhaka di fatile mabiteng a gešu. Ke riale ka baka la gore le ntšwile ka moka gammôgô le khôrô. Bose a ba kwele ke di kwile. Go toga lehono le a nkwa ke fa ngwana yo dikhomo tša go tšeya mosadi ka tšôna. Ba re di a kwala motubatse. A napa a a tšena ka šakeng a mo šupa lesome la dikhomo. Bjale gwa fêla.

s881

A re go bona le a kwa dikhomo tše ke nyaka gore tšo ja ke motho yowe a nyakago ke nna. Ba re e thale mosadi go loša batswadi. Ba botša morwa wa gwe le yêna a dumêla.

2873 Ba ya ba mo lošetša mosadi ga Pôpêla. Leina Maite papawe Motsatsi. Batswadi ba mothepa ba kwana le bawe ba ga Masete. Mosogana a e bogweng pele ga gore ba nyale. Ba thopha dikhomo tšela ba ya ba mo nyalla mosadi yola. Bagôgadi ba gapa dikhomo ba ya ba di gapêla ka šakeng la bona. Morwa a ya makhweng. Mothepa wa šala wa šitha bogarebe.

1326. 2874 Maite a šala a ima. Ba ga Pôpêla ba ya ba bega mpa ga Masete. Bjale ba re dia kwala monna wa gagwe o thaile makhweng, o ta ta a di bona ge a tšo boya. Nna le a mpôna ke borokwana bo thii ka baka la yowe morwa waka. Borokwana bo thii o ra gore o na le leitho ka le thii. A owa ba dula ba letela mong mosadi ge a boya.

2875 Matontse a boya ka moragô ga mo ngwana a belegile. Yo monyana a bolae twaebela ba bagolo ba le gôna. O ile a e kana gore ke fentše papa, o mphile dikhomo le ge a tha rate. Bjale a re go boya ba mo anêgêla ditaba tša mosadi wa gwe. A thôma gore a ke tha mo nyaka, ka gobane nka ya ka sobêla. O sobêla kang. Ngwana a tšwe bodibeng o wa belegiwa. Bjale o tšwa ka e fe thela. Ba mmotša gore thelo thewe ke bolepa the a rathamologa tha goma tha boêla. A ka a kholwa mowe ba mmotšago. Ba leka ka maata go mmotša gore a the mathômô, ba bantši ba no bikiwa ba na le bana. Le yêna ka noši o na le baratho, le gore felo mowe a gona magano-gano. A ka a di kwa dipolabolo tšewe tša bona.

1327. 2876 Thekaloko a tšeya mosadi ya ba wa gwe. Ka moragô ga mo a bôna ngwana a gana go tšeya mosadi. A bitša ba gabô gore a tê a ba tibiše taba ewe. Ba ile ba ya go kwa the bitšetšwa. A re go bona, nna ke nna namana ya gare ga ino. Ke theema the šupa go thoiwa. Namana e e ka gare ga ino le leme a le e lebale. Bjale ke ile ka gomêla go hwa, ka baka la khano ya dikhomo. Le lena le a teba. Bjale ka fa ngwana dikhomo, a ya a nyala mosadi. O imile

s881

a thale ga gabô, bjale o re a tha mo nyaka. Le bona ba ile ba leka go mmotša. A ba ganêla. Ke ge ba re o the ke wa lobiša dikhomo thepela o mo tšeya, yêna o ta bereke tša gwe dikhomo a tšeya.

2877 Ba laya ngwana wa bona. Ba re go toga lehono a re nyake go kwa the thengwe le yo papago, ka gobane dikhomo o go file wena ka noši o wa gana. Melomo ya rena lehono e ga fêla papago mosadi. Wa the ke wa ta wa mo nyaka. Wena o swanetše go nyaka tša maata a go o tšeya mosadi ka tšôna. A gwa ka gwa ba le motho
1328. ka o thii yowe a êmago naê.

2878 Matontse a ya a šoma a nyala wa gwe mosadi. Ba ile ba laya bo kwago. A toga a ya makheweng a šoma a romêla papagwe tšhalete ya go mo rêkêla dikhomo. O ile a dira dikhomo tše thano a boya gae, a reketše papage dikobô le patši e kholo. A re go fitha a mo fa tšôna. Pelo ya papagwe ya thaba a re o wa nteba gore ke nna papagwe. A mo šupa dikhomo tša gwe. A mmotša gore nyakela mosadi ke ta go fa khomo tše thano wa nyala mosadi. A dira ka mokhwa o we a mmutšitšego ka ôna.

2879 Ngwana o buile nneteng ya papagwe. Papagwe a mo fa dikhomo tše thano a o ketša tše la tša gwe ya ba lesome la dikhomo. A ya a nyala mosadi wa gwe ka tšôna. Mokhalabje a feta le yola mosadi. Go toga ka lona lebaka lewe a thompha papagwe. Le yêna a mo rata bjale ka yola wa lekgotwane. Ditaba tša bona tša fêla di ta mowe. Ke nnete ge theema te re, yo monyana a bolae twaebela ba bagolo ba le gôna. Ke mowe o kwago ba re mphatho ka o thii a
1329. o ntšhe mothela wa khomo.

2880 Go nyaka go thala ga mosogana, papagwe a mo nyaletše mosadi. Ge papago mosogana a ile a thôpha dikhomo a nyalla morwa wa gagwe mosadi. Bjale morwa a ba le malalamabe a go nyaka go thala. Ka nnete a napa a re a tha mo nyaka. Papago mosogana ge a mo nyaka o wa tšeya. Le ge a tha mo nyake o no mo tšeya a ta a dula gae. Banna a ba thoke ba ta ba ba bêlêga lešaba la leloko naê. Ge go na le morwa yo mongwe ba mo fa. Yola wa go khanya a ka the

s881

tha fiwa dikhomo. O swanetše go the šomêla tša gwe. Ka khaogêlo ya papagwe, ge a ile a bona ngwana a mo swara ga bote. A ka no mo kwêla botho a mo fa bjale ka Thekaloko le Matontse.

Temana ya 6: Dikhomo tša go lefa ditšwa kae.

2881 Ge mosadi a thadile dikhomo di tšwa ga bo makholo, ka baka la gore ke yêna yowe a go dia mogêla ge ba mo nyalla. O ile a di bôna ge ba mo fa dilo tšewe ba go nyala ka tšôna.

1330. 2882 Batho hwang batho šalang. Ke gore batho a ba ke ba e hwa ka moka. Ge makholo wa go amogêla dikhomo a hwile, molato o gôdimu ga morwa wa gwe. Lapa a le ji lengwê. Ke gore o ka the ke wa ya wa rêra monna wa lapa le lengwe, ge ka lapeng la makholo wa go le šabetše. O ka mo šala nthagô ge a ile go thala a tšeiwa ke yo mongwê. Ka baka la gore mophophedi e ta ba yêna. Khadi a šadiwi moragô, e ka šadiwa moragô bjale ka monna wa lapa le lengwe. Ka gobane ge a nyadiwa le yêna ba swanetše go mmitša, ka gore ke dilo tša lapa labô.

2883 Thalo e thepela ka tela tše pedi tše. Go toga ga mosadi.bogadi a ya a dula ga gabo. Go tšhaba le monna yo mongwe.

2884 Ge a ile a tšhaba le monna yo mongwe, molato o gedimu ga bo makholo. Ke bona bawe ba swanetšego go fa mothadiwa dikhomo. Makhonyana yo moswa o fa makholo wa mothadiwa dikhomo ke moka yêna a di fitiša a ya a di fa mothadiwa.

1331. 2885 Makhonyana yo moswa o nyala la bobedi ga makholo wa mothadiwa. Ke ge a ile a tšhaba le mosadi wa matshegong. A ka the ke a ya a mo nyala lapeng la mothadiwa, ka baka la gore ngwana a še wa gwe. O nyala mosadi yowe lapeng la mmagwe, ke bona bawe ba ta go mmotša dikhomo tše ba llogo. Mothadiwa a nyarele. Bjale ba tha mo phôphêla ba dutši ba mmotša gore yola wa pele o nyetše ka dikhomo tša go goma ga gore. Mothadiwa le makhonyana yo moswa ke mpja le phiri a ba nyake go bônana ka mathô a bona. Ge a ile a nyala a fetša, ba ta bitša mothadiwa a ta a gapa dikhomo tša gwe. Mothadiši o wa utwa-mišwa ka gare ga ngwako. Mothadiši ~~exw~~ a tene ka khoru, go tena maditela fêla, o iša mantšu kowa le kowa. Ke

s881

ditaba tša the gae, ge ba feditše go mo fa. Ke moka ba togela theema the, tše di lwago dia gathana mmuta o gathane le mpja thegolong.

- 2886 Ditaba ge di ka išwa khorong. Mothadiwa ge a ka bōna ba tha mo fe dikhomo tša gwe ka pela. A iši mothadiši khorong, o iša ba ga makholo wa gwe. Bona ke bona bawe ba ta go bitša
1332. mothadiši gammogō le moredi wa bona. Mothadiwa le mothadiši a ba thepele the thōpha ka the thii. Le ge ba fithile khorong a ba dule morithi ka o thii. Le ge ba tholwa ka gobane batholwa ba swanetše go dula ka tase. Bjale ka gare o ta hwetšana go na le the khōba. Khorong mpja le phiri di a thakana di ka the ke tša lomana ka gobane banna ba gōna. Khorō e ta šala e rēra mokholo le mokhonyana wa gwe yo moswa. Ge ba lifile ke moka ba bitša mothadiwa a ta a tšeya thoto ya gwe. Le yōna e ta mo fa theema the, dilwago di a gathanana mmuta o gathane le mpja thegolong.

2887 Khorong thebaka the khutsitse go thwa the pona-pona. O fo šma a bolabola tšewe a di tebago, ke moka modirō wa gwe o fedile, a tha na taba. Tha bo makholo le thona thebaka the ta šma tha bolabola tšewe di the tebago. Banna ba khōrō ba ka bolabola mowe ba hwetšanago go dibaka tše pedi di ganetsanago. Ka lona tsatši lela ba bolabolago bothatse bja bona ko wa khorong, go bona ke moka go fedile ba yo dula magae a bona. Ba khutsitse le keta keta.

1333. 2888 Bonyela mpja. Bjale ge khōro e athotše, e ta botša makholo gore re go bōna phōšō ka baka le, le le. Ditaba ka metha di fetša ke go ya bonyela mpja. Makholo o ta toga le mokhonyana yo moswa ba ya bonyela mpja. Bjale makholo wa gwe o ta mmegēla gore o kwile, ba re ba nyaka dilo tša ~~mo~~ mothadiwa a tha na taba o e tulēla gae ga gwe. O theletsitse ba khoro ge ba mmitša a yo tšeya dilo tša gwe.

2889 Makholo o tema mokhonyana yo moswa. Ka moragō ga mo khoro e ba file molato le bona ba butše difate. Ke moka ba toga ba ya gae. Makholo o ta roma thebaka ga mokhonyana go mo nyaka

s881

dilo tsela khoro ya gore ba ntšhe. O ta mo nyaka tsōna ka go phakiša a dutši a mo supa khoro. Le yēna bjale ka ge a di kwile ka noši khorong, o ta le ka ka maata go nyakēla dilo tšewe. Ge a
1334. di bone o diša ga makholo wa gwe ka thebaka. Ke gōna a nyala ka go riale mowe. Makholo wa gwe o ta diša khorong go lefēla mothadiwa.

2890 Thešo the baba mongwai. Makholo ge a bōna gore mokhonyana yo moswa a khone go phakiša go fetša molato, yēna a dutši a e swa. Ka gobane khoro e ka the ke ya tēma mokhonyana yowe moswa, ba ta tēma makholo wa gwe. Khoro e ka tēma mokhonyana yo moswa ge makholo wa gwe a ka mmege. Gōna ba na le maata a go mo tema. Ge a ka mo uta ka lehwaefeng gōna ba ta no tēma yēna makholo wa gwe.

2891 Mothadiwa o bala thoto ya gwe ya monyalo pele ga khoro. Lekhota le ta butšiša mothadiwa dilo tše a nyetšego ka tsōna. Bjale o ta di thaloša ka moka ga tsōna ka ditela tša tsōna. Ge a feditše go di thaloša. Lekhota le ta butšiša makholo gore go bjale. A dumēla goba a ganetša tše dingwe. Pakeng tha gore lekhota le thekiše mowe ba ganetšanago. Le ta botša makholo gore ntšha tšewe o di tebago, re ta khona re bolabola ~~mu~~ mowe ga tšewe o ta di tebego.

1335. 2892 Theko ya tše a tha di tebego. Ka moragō ga mo a ntšhitše tšewe a di tebago, bjale lekhota le ta thekiša tšewe ba ganetšanago. Dilo ge di ya bogwang di thepela ka tela ya molaō. Ke gore di iša ke thebaka. Le thona the ka the ke tha re go fitha tha fo fa bo makholo aowa. The ta fitha tha fa thebaka tha kowa nthe, ke thona thewe the ta išago ga bo makholo. Bjale ka go riale mowe lekhota a le na taba le mothadiwa le makholo. Le ta butšiša dibaka tšewe pedi. Ge dibaka tše di tha di tebe, gōna mokhonyana wa mothadiwa o bolabola maaka.

2893 Dilo tša go fa makholo wa go kante le dihaka. Bjale ge ba butšiša mothadiwa gore dilo tšewe di ile tša thepela ka mokhwa mang. A bolabola gore ke ile ka fa makholo ka thaka theata. Ge makholo a ganetša ke moka o lobile ka baka la gore dibaka a tša

s881

di bōna. Ba ka dira gore makholo wa go a go lefélê ge a dumetša. Dilo tša go ya bogweng ka metha di ya ka thebaka.

1336. 2894 Dilo tša go rēkana a di bolwabolwe pele ga lekhota. Ba tšeelane ke ba ratani. Lebaka la mo lerato e thale le legolo. Makholo o thakha mokhonyana wa gwe le yēna a mo thakha. Dithakho tšewe ke tše, go rolēla mokhonyana therola le go thabēla therola theruiwa. Pudi ya morōgō wa bakhonyana. Dilo tšewe ge mosadi a ka thala a di reriwe, ka baka la gore makholo o be a go diretše bjala wa bolaya ka baka la bjōna. Ge makholo a lefa theruiwa thewe le yēna mokhonyana o swanetše go lefa bjala. Bjale ka baka lewe ba re ke tša pudīng a ba nyake go di bolabola. Ke mowe re hwetšanago nyepo e, diata a di fapane di etše ge di ya go ja.

2895 Monyalo wa mokhonyana wa pele. Molaš wa monyalo, ke gore ge ba re mokhonyana o nyetše o feditše ke ge a nyetše ka lesome la dikhomo le khomo ya tswetši. Le ge go tibiwa ga bote gore motho a fele, fēla ge a nyetše go fitha mowe ba re o feditše. Bjale batho a re lekane, ba bangwe ba nyala ka dikhomo tše thethano goba tše diphetago menwana mmedi. Makholo a setha lepara a mo fa mosadi wa gwe. O ta no mo fetšiša ka bana ba gwe. Ke mowe re

1337. hwetšanago gore batšeelani ke baratani.

2896 Bo mammalane. Bogologolo ge motho a ile a nyala ka dikhomo tše thano, tša tswalla manamane a tšōna. Bjale mosadi a thala, mothadiwa o tilo gapa dikhomo tšewe thano gammōgō le manamane a tšōna. Bjale bakeng tha bana, e be ba šala le papago bona. Mothadiši le yēna o ba a bēlēga ba gwe bana. Ke mowe re hwetšanago nyepo e, go thala go tšhela tšhego, bohumagadi bo feta le mothadiwa.

2897 Mothadiši o nyala go fitiša mothadiwa ka baka la bo-mammalane. Theema, maata the romo o thenya tha gagwe. The bola-bola mabapi le mothadiši. O tšwela ntwana, ke gore o nyala monyalo o ka gōdimu, o bjale ka ge nke o nyala basadi ba babedi. Modi ga bale go bala mofi. Mokhonyana a ka nyala ka dikhomo tša go phetha menwana mmedi. Mothadiši o swanetše go fitiša mowe, a dirē lesome

s881

le tše pedi goba tše tharo. Ge a ka sitwa go fitiša mokhonyana wa pele, gōna o paletšwe. Molaō ke gore a gafē mosadi ka dikhomo tše nné a boélé monneng wa gwe.

1338. 2898 Motho ga ba bolae ge yēna a ganeletše thewe a the nyakago. Ge mothadišī a ile a sitwa go ntšha dikhomo tše ka godimu ga mokhonyana wa pele. Tšhupō re ka re, mothadiwa o nyetše ka lesome la dikhomo. Mothadišī e ntšha dikhomo tše di phethago menwana mmedi. Ba ka theke ba re ke the khete, a owa ke mokwêré. Bjale ga ba ka re go mosadi o swanetše go boéla monneng wa go, ka baka la gore a na dikhomo tša go nyala. Bjele mosadi a re ka toga ke tugile moragō mabošlo a gōna. Gōna ba ta re marumu fate, re ta di bōna ka tsatsī le lengwe. Ba botša mothadišī gore a phakiše go nyakela dikhomo tše dingwe ka pela.

2899 Ga ba di beeletšatsī le lengwe ka maleme a boleta. Mothadišī o fetoga the taēla gare ga banna, le ge yo mongwe le yo mongwe a mo teba gore ke mothališī. Tsatsī lewe bothale ka moka bo a fēla. Ka baka la gore a ba mmolabodišī ka bothakha. Ba mmotša ge yēna e le mpja ya go tsama e tshinya malapa a batho. Ge a toga mowe o ta leka ka maata go tsama a kolota dikhomo, ka baka la legowa la banna.

1339. 2900 Poya bogadi. Ge mosadi a ka toga bogadi a ya a dula lapeng la mmagwe. Molato ke wa papagwe, ke yēna yowe a tswanetšego go fa motogélwa dikhomo tša gwe. Ge papagwe a hwile, molato ke wa mmago mosadi. Ge mmagwe a na le morwa, morwa yowe ke yēna a swanetšego go ntšha dikhomo. Malome wa mothadi a na molato, ga go na motho yo a ka mo šalago moragō. Ka baka la lešoko a ka ntšha dikhomo a lefella yowe khaitsēdi ya gwe. A dintšhe ka baka la khapeletšo goba ka gore o na le molato, aowa ka baka la lešoko fēla.

2901 Dikhomo tša baredie a tša tswanelwa go lewa ka legano. Mokhonyana o re go nyala, makholo wa gwe a di fitiša a yo nyala mosadi ka tšona. Mosadi yowe ke yēna makholo wa mokhonyana. Ge dikhomo tšewe a fo di ja ka legano, ba ta mmotša gore o tšwa molaong. Dikhomo tša ngwanana a di kw lewe ka legano. Ge moredi

s881

wa go a ka thala o ta di bôna kae tsa go lefa. Mohwa pele ga tebjji, o wa hwa ba sala ba thakiša ba go sala.

1340. 2902 Ge mosadi a ka togêla monna a ya ga gabô, dikhomo tsa thoka ga bo makholo tsa go lefêla mokhonyana. O ta the tshireletsa ga mokhonyana gore mosadi wa go so, e thale ke mmona a e ta mo ka go êtêla. O ta goma a boya a ta nyaka go bôna tsa mono. Ge ba bôna gore a boe ba nyaka dikhomo tsa bona. Bjale o ta ba botša gore mosadi wa lena yêna so, e su a tseiwe ke motho yowe a tswanetšego go lefa dikhomo tsa lena. Ge a ka khathana le monna yo mongwe a mo nyala, ke ta le bitša gore le te le gape dikhomo tsa lena ka pela. Ga go khatalege le ge monna a tha nyake go theletša makholo wa gwe.

2903 Ge mokhonyana a ka isa ditaba kgorong. Ga go ka mokhwa o mongwe, ka baka la gore khoro e ta ya e êma le makholo. Ba khoro ba ta botša mokhonyana gore e thale mosadi wa go, ka baka la gore a tseye ke motho. Ka go riale mowe dikhomo o di bôna kae. Thepela o dula o ta khathana le monna yo mongwe a mo tseye, wa khona o hwetšana dikhomo. Ke moka o ta goma a ya a dula a lebella mowe khoro e mmutsitšego.

1341. 2904 Khotello e a sita ka baka la go thoka yo a mo fagêlago. Go bo ima kudu gore mosogana a tswile thakeng, a goma a boêla thakeng. Ke gore bogopeng. Bjale go ile tala le bogopê di phathagane. Ge mokhonyana a ka ya a dula lebaka le letelele, a goma a boêla khorong. Ba khoro ba ta mo kwêla. Ba ta dira gore mosadi a boêle bogadi. Ge a gana go boêla bogadi, gôna ba ta dira gore batswadi ba fê mokhonyana dikhomo tsa gwe, ka baka la gore ba ka the ke ba re dikhomo le ngwana wa bona.

2905 Ka go dira gore batswadi ba fê mokhonyana dikhomo, mothomong o ta phakiša a tseana le yo mongwe. Khoro e swanetše go sala bo makholo moragô kudu. Le bona ba ta fêla ba botša moredi wa bona gore ke madio a go, mothako nka be re tha o bone. Ka go riale mowe o ta o kwa bo-thoko bakeng tha mothako wa batswadi ba gwe. Letsobe ge le sa swe motang ka gare o gôna. Ba ta bôna a

s881

nyaretša motang owa. Ke moka khwara ya rwala ke ōna. O ta mmotša gore batswadi baka ba thaka. Ke moka o ta phakiša a imulla makholo
1342. wa gwe molatong.

2906 Makholo a swanēla go lefēla mokhonyana ge moredi wa gagwe a togetše monna a tile a dutši lapeng la mmagwe. Ke mokhonyana yo moswa yowe a tswanetšego go fa makholo dikhomo. Makholo o wa mogēla dikhomo tšewe, empa a swanēla go dula natšo. O swanetše go bitša mothadiwa a ta a gapa. A ka the ke a ja metheko e mmedi ka baka la moredi. Makholo o swanetše go fa mothadiwa dikhomo tša gwe ka moragō ga lebaka le letelele, ge moredi wa gagwe a fo nyaka go dula lapeng la mmagwe.

2907 Mokhonyana wa bobedi ge a nyetše, makholo o swanetše go phakiša go tibiša mokhonyana yola wa pele gore a ekhopolēlē. Ke moka a te a gapō dikhomo tša gwe a tsame a di bōna. Ge a thaka a phakiša go mmotša gore a the khopolēlē, makholo ke lehuudi, o nyaka go ja metheko e mmedi ya moredi ka o thii. Ge mothadiwa a ka ba a fēla pelo ka baka la go the mo fē dikhomo tša gwe, a iša
1343. ditaba khorong, khoro e ta e mo kwiša bothoko kudu.

2908 Khano ya mokhonyana wa mothadiwa go gapa dikhomo. Mothadiwa ge pelo ya gwe e nyaka lapa lewe la makholo wa gwe, a ka dira gore a nna dikhomo a ke nyake go gapa, ke nyaka mosadi wa ka. Ka go riale mowe a na lekhlofelo ya gore mosadi o ta goma a boya. Gape o re bana bawe monna yowe a bēlēgago a le naš, e thale baka bana. Makholo a na molato, ka gobane ke yēna a ganago ka noši. Kholofelo ya mohuta owe ke ya lefēla, ka gobane bana o ka the ke wa ba bona ge ba re a e khopolēlē ke gore mokhonyana yo moswa o šetše a nyetše.

2909 Ge mōya wa makholo o le gōdimu ga bathadiwa. Gōna makholo a ka re go bona, bjale ka ge ke re tang le gapō dikhomo tša lena le gana, bokaone ke gore ke le šupe yo mongwe mosadi. Ba swanetše go dumēla mowe makholo wa bona a ba botšego. Ge ba ka gana go dumēla mowe gōna makholo o ta panolla a dula. A bōna bona gore ba ta feletša ka go dirang. Le ge ba ka ya khorong ke

s881

1344. dithong, ka gobane ba ta ba botša gore thepelang lo gapa dikhomo bjale ka ge makholo a riale.

2910 Bontši bja banna a ba nyake go gapa dikhomo, ka baka la go khatha ke lapa. Ba êma fêla ka gore dikhomo a re gape, rena a re na taba, le ge re thapatsitse ke mosadi. Ka goriale mowe, makholo o ta ba šupa letolo la mothankana gore ke yêna mosadi wa lena. Ka go riale mowe ke gore o ta ba bëlêgêla mosadi. Ka baka la gore ba nyaka lapa lewe ba swanetše go dumêla. Ke moka o ta bëlêga ngwana wa mosetsana ba ê ba mo tsee. Ngwana yowe ke mothogolo wa makholo wa bona.

2911 Ba bjale ka ge monna a hwetše ke mosadi ba tha gapego dikhomo. Lehu a le thadiwi. O ta phetha melaô ya pegô ya lehu ga makholo wa gwe. Bjale makholo wa gwe o ta mmotša gore teng ga lokwa ga go fele, ke theema. Ke moka ba mo šupa letolo. Bjale ba go gana go gapa dikhomo ba bjale. Ke gore go šupa e ke mosadi a thala o hwile. Bjale le bona ba swanetše go etša mohwedi ba the
1345. ke ba fêla pelo.

Temana ya 7: Khano ya go lefêla mothadiwa.

2912 Makholo a ka no tšwela pele le go gana go lefêla mothadiwa, a dutši a na le moredi wa gwe lapeng. Khano ya makholo e le gore nka the ke ka khona thelo ka gobane ngwana a tsee ke motho, o filo dula mo lapeng. O ta re ge a bonane le mothoka wa gwe ka khona ke mo fa dikhomo tša gwe. Nna ka noši ke nna mmini moekopedi. The ke theema. Mmini moekopedi, ke gore a na thelo. Ge e le koša a na moopedi wa moropa.

2913 Dikhomo tša monyalo a še mafiša. Mafiša khomo e ngwe ya hwa o swanetše go botša mong wa dikhomo gore khomo e ngwe e hwile. Ke moka mong a te a tswie. Bjale tša monyalo ga di bjale, ya hwa monyalêlwa o wa tswiya a ja. Le yêna mokhonyana nama ya go fa moredi wa bona o wa e bona. Bjale ka lebaka lewe ge makholo a bolabola gore êmêlang moredi wa ka o ta bona ke mothoka wa gwe a
1346. mo nyala, la khona le bôna dikhomo tša lena ke nnete. Bjale ka ge le khorro e ta ya ya mo fa lebaka lewe a le bolabolago.

s881

2914 Maata a khorro a gôdimu ga mohumi, ga moditsana a ena maata. Ge makholo a fo gana go lefêla mokhonyana e le gore dikhomo ka šakeng di gôna, o fo nyaka gore a te a mo lefêle ka tšewe di ta go tšwa ga mokhonyana yowe a ta tibiwigo. Khorro e na le maata a go mo tema gore a mo lefele ka pela, o ta šala a hwetsana tšewe tša mokhonyana yowe yêna mong a mmolabolago. Mabapi le modidi gôna a e na maata, ka go bona gore dikhomo o di bona kae.

2915 Moditsana a nyake go fêla a thadiša mosadi. Mathale a ja, a lle mong wa ôna. Ge o the na thelo bokaone ke go loša mong wa go mosadi. Ge o ile wa thadiša mosadi wa monna yo mongwe, ba re go wena nyala, tša go nyala tša thoka. Bjale ba botša mosadi gore o wa bôna gore mpja e, e be e fo nyaka go go khotêla a e na thelo, bokaone ke gore o boêle monneng wa go. Bjale ge mosadi a
1347. ka dumêla go boêla monneng wa gwe wa pele, ke moka bonyana bjowe wa goba o le nabjo ke bja go gafa le go khotêla mosadi.

Temana ya 8: Legora la molato ke go lefa.

2916 Ge batswadi ba mothadi ba tha nyake gore ditaba tša bona di tšwele pele, ba dumelana le mothadiwa go lefêlana ka the gae. Makholo o swanetše go phakiša go lefêla mothadiwa, gona a ditaba tša bona di ta fêla ka the gae. Ka lebaka lewe bakhonyana ba di nyakago, o swanetše go ba fa. Go ganêga kudu ge a ka ba beela letšatši, ka tsatši lewe a the ke a ba fa, a ba beela le lengwe. Ka moswana le gôna ga ba bjale. Ke thema e ta e ta, a ena mafello.

2917 Mothadiwa thephetho ke go ya khorong. Bjale bakhoro ba swanetše go šala makholo moragô, ka baka la go beya letšatši la feta, ke moka a beya le lengwe. Ka go riale mowe ke gore makholo o na le dikhomo o fo nyaka go ~~dikhomo~~ dikuluša mothadiwa.
1348. O gama mafsi a dikhomo le moredi wa gwe a dutše a mo apeela.

2918 Khorro e a khona go fa makholo lebaka la go tsama a kolota tša go lefa. Matsatši awe a fiwago ôna, khorro e mo fa ka mokhwa owe e gopotšego ka ôna. Mothomongwe e ka mo fa lebaka la beke goba beke tše pedi ka ya boraro ba mmotša gore a di tše ka

s881

tšatši la gore. Ka lona tšatši lewe khoro e mmetšego, o swanetše go di tša. Ge a tha di bōna o swanetše go fitha khorong pele ga tšatši lewe, a bege khoro gore e su a bōnê thelo. Ba ta mo okeletša matsatši. Ga a fitha ka letsatši lela khoro e mmetšego o swanetše go ba a e tšwa a gapa bonyana. Go theng bjale gōna o wa nyatša, khoro e ta mo tiya ka khatinyana e bjale ka pudi goba nku.

- 2919 Molato o mogolo ke go taboša letsatši lewe o filwego lona. Ge khoro e ka go fa lebaka, ya re ka tšatši la gore o tiše dilefa. Bjale a ya a dula a lebala, letsatši lewe la feta. Ba swanetše go mo romêla motho wa khoro gore a mo late. Ge a tšo
1349. boya naê, ga ba tha mmolabodiša ba diyo tēma. Morumiwa o re go fitha a tswara khogo a mo fa. Go temiwa o swanetše go ntšha thelo tha go the temolla pudi. Ka morago o swanetše go ntšha pudi ya bobedi ya nyatšo ya go the te ka letsatši lewe ba mmutsitšego.

2920 Maata a khoro a go dira gore molifi a phakiše go lefa. Ga the yōna khoro ka noši ewe e tsama e khobakanya dilo tša go lefa, aowa yōna modirō wa yōna ke go tema molifi ka thethare. Ba mo tema ka baka la go diêga ga gwe go lefa. Ba dirêla gore o ta o kwa go ba ba a phakiša a lefa.

- 2921 Bjale ka Mateu a togêla ke moredi wa Thekhobela a ya a dula ga gabo. Mosadi o ile a togêla monna ka baka la go teiwa. Le ge a na le mpa a fo mo tiya a tala nto. Molato ke lerobo la monna. Ke gararo ba lefiša mokhonyana wa bona mabapi le go tiya moredi wa bona. Matsatši a mabedi ba mo swarêla. Ke ge mosadi a roba a yo dula ga gabo. Batswadi ba mo amogêla, a napa a dula.
1350. 2922 Makholo a the ke a romêla thebaka tha gore re bona mosadi wa lena ka mono. Mokhonyana o ile a boifa go ya, ka baka la gore ba ile ba mo fa taêlo ya gore wa ya wa mo tiya gapê, re ta ta re go tiya gore o kwe ga bote gore mmele o wa baba. Ka moragô ga matsatši a the makae, mokhonyana a romêla thebaka tha go rapêla. Bjale Thekhobêla a botša moredie. Moredie a re nna a ke tha boêla, ka baka la gore a ka ba a mpolaya. Ke ge papagwe a re motho a

s881

swane le khomo, thepela o ba botše ba te ba gapé tša bona. Tha ya tha ba botša.

2923 Monyalo wa Mateu ke lesome la dikhomo le dikhomo tše pedi di nago le dipudi tše di tshelago. Bjale Thekhobêla a fa Mateu dikhomo tše di phêthago menwana mmedi fêla. A sala ke dikhomo tše nne le dipudi tše tshelago. Mokhonyana a re masaledi awe ke a nyaka ka pela. Ka moragô ga lebaka, a roma thebaka tha go butšiša masaledi a we. A ya a fetola thebaka ka gore thepela 1351. o ba botša ke tha tsama ke tiya dikoto. Ba ntebelle ka tsatsi la gore. Ke moka tha goma tha ya tha ba botša gore ka tsatsi la gore, o itše le ta mpôna.

2924 Letsatsi la tebello la feta. Bjale mokhonyana a goma a bitša thebaka. Ge thebaka the fithile, a re khanthe tsatsi lela o be o mpotša maka, ge o be o re ba ga makholo ba re ke ba lebelle ka tsatsi la gore. Thebaka tha re maka a na mong, nna ke kwile bona. Thepela o ba botše gore ba reng ka gobane letsatsi lela le fitile. Tha ya tha ba botša. Makholo a re dia kwala bjale ke likile go tsama ke mōnamōna le ba gešu nkešu ke bōne thelo.

2925 Thebaka tha re o wa okwa, ba itše la ka motswana la the ke la dikêla, la dikêla o the ke wa makala ge o bitša ke ba khoro. Makholo a re ke a di kwa, thepela o ba botše ba the ke ba nkela khole. Ke tha tsama ke mōnamōna, ba ta kwa ka nna ge ke setše ke topotše. Tha goma tha ya tha ba botša dipolabolo tša bo makholo. 1352. 2926 Mokhonyana a êmêla lentšu la makholo wa gwe la go tsama ba mōnamōna. Kêmêlo ewe ya dira lebaka le letelele la go lekana khwedi. Bjale a fêla pelo bakeng sa go diêga go lefa. A goma a roma thebaka gore thepela o ba botša ke litile ke tennwê ke kêmêlo ya bona, lehono ke ya khorong. Thebaka tha ya tha ba botša. Makholo a re e fêla a e ka baka laka, ka gobane nna ke re ke tha tsama ke rula dikota. Thebaka tha goma thaya tha ba botša gore makholo o re a lee khorong ka baka laka, ka baka la gore ke tha tsama ke pjaya dikota.

2927 Mokhonyana a isa ditaba khorong. Ba khorobana ba ya ba amogela dilo tsa mokhonyana. Ba motša gore sepela o tla boya ka tsatsi la gore. Motho a thole molato a nnoši, o tle le ba geno. Ba roma monna wa kgoro a ya a botša makgolo gore ka tsatsi la gore le a nyakega kgorong, ka baka la ditaba tsa lona le mokgonyana. Tha gōla kgogo tha goma, ke ya maoto a thona.

1353 2928 Letsatsi la ka tholo. Thekgobela a ta le ba gabo le yena Mateu Raganya a tla le ba gabo. Kgoro ya bula lekgotla, banna ba lekgotla ka moka ba bula ditebe ba thaeletša. Bjale mmudi wa lekgotla a buela Raganya gore a bolabole dilo tsa gwe.

2929 Dipolabolo tsa Raganya. A ena pele ga lekgotla a re thobela lekgotla la ba bina tlou. Dipolabolo tse dintsi nka se ke ka di bolabola, ka baka la gore re di bolabotše ka segae sa rena. Ke tllile mo kgorong ka baka la go diega ga makgolo go mpha dikgomo tsa ka. Ke thadile ke moredi wa gwe, bjale o mphile dikgomo tsa go phetha menwana mmedi, o saletše ke dikgomo tse nne le dipudi tse ditsuelelago. Bo-a-sa a mpeela letsatsi ka se di bone, ka moswana o beya le lengwe. Bjale nna ke ge ke bona gore ke la mo hwa pele, ke tla mo kgorong. Thobela a dula fase.

2930 Dipolabolo tsa Thekgobela. Morena lekgotla. Ke nnete go bjale ka ge mokgonyana a bolabola bjale le nna a ka dula ke gare ke a tshoba nkesu ke thopole selo. Molato ke a o tseba.

1354 2931 Ba mofa matsatsi a lesome go tsama a tiya dikota. Ka baka la go thloka manganga, ke ge kgoro e re sepela o rula dikota ka matsatsi a ka mo godimu. Ke ge Raganya a bula difate a tloga.

2932 Letsatsi le la ba go mpeela lona la feta, a se ke a ya go epega. Kgoro ya lebella gore o tla tla, ba bona letsatsi le bile le dikela. Ka moswana ba roma yo mongwe wa ba kgoro gore a yo mmitša. Ke ge a e ya go mmitša. Ge a fithlile a

mo golla kgogo ya maoto a dipera, ke moka a ya nae kgorong.

2933 Ba kgoro ba mo tlema. Pele ga gore ba mo tleme, ba
mmantsisa gore molato keng o se tle ka letsatsi le la ra go go
botša. Ke baka la go boifa go tla ke tha tswara selo.
1355 Molao wa kgoro ke gore ge ba ile ba go botša gore ka tsatsi
la gore o tliše ditefa, le ge o sa tswara selo o tle go
bolabola go thloka ga go. O wa nyatsa go riale ke kgoši
ya re motlemeng. Ke moka dimpja tša mošate tša mo tlema.

2934 A ntsha pudi ya go se tlemolla. Ka morago ga mo ba mo
tlemile le mothare, ba ka kolela bjala ba ba ba e nwa. Bjale
morwa rragwe a kwela motlemiwa bothloko, ke ge a ntsha pudi
ya gore ba mo tlemolle. Ba mo tlemolla. Bjale ba mmotša
letsatsi la go tliša dilo tswe tša mothladiwa. Ke moka
a bula difate. Ba re re lwa re ija, a tle re nwe bjala.
A re ke lebugile, a ba tlogela o gopola gore ba tla mo tlema
gape.

2935 A tliša ditefa ka moka ga tsona ka letsatsi lewe kgosi ya
go mofa lona. A re go fithla gae a leka ka maatla go tsama a
kolota dikgono gammogo le dipudi. Bjale a di hwetsana,
a diša mošate. Bjale ba kgoro ba re molato wa go o fedile,
sepela o dula gae gago. Ba bitša mo thladiwa ba mo šupa
thoto ya gwe.

1356 2936 Ba tswalla kgoro ka kgomo le pudi. Ka morago ga mo
kgoro e ba šupile dikgono tše nne le dipudi tše ditshelago.
Mothladiwa a tloga a ya thopeng le ba gabo, ba ntsha kgomo
le pudix ba re ke t'a go tswalla kgoro. Ke moka a gapa
dikgono tše tharo di nago le dipudi tše thano a tloga. Ke
moka molato wa bona wa fela o etla mowe. Motho ge a diega go
lefa molato wa gwe, kgoro e na le maatla a gore e mo tleme,
gore a phakise go lefa.

Temana ya 9: Dikgomo tše di buiswago go mothladiwa di tšwa kae.

2937 Ge makgolo moredi wa gwe a ka thlala monna, yaba dikgomo tšela a go nyala ka tšona di sa eme ka lešaka. Makgolo o swanetše go buisa tša tšela a go nyala ka tšona. Ge di se gona gona makgolo a ka ntšha tše dingwe a fa mothladiwa. Ge a ka fore o ntšha tše dingwe, e le gore tšela a go nyaka ka tšona di le gona. Mothladiwa o wa gana a re tša ka di sa le gona ke nyaka tšona.

1357 2938 Phitišo ya dikgomo tša mo nyalo. Ge dikgomo a ile go nyala ka tšona, bjale le bona ba di fitiša tša ya go nyala. Gona makgolo a ka se ke a di šala moragô, o swanetše go ntšha tše dingwe dithibe tšela. Mokgonyana a ka dira gore a di šale morago, ge makgolo a se na selo.

2939 Ge dikgomo di boetšitšwe, taba kgolo ke gore di lekane le tšela mothladiwa a go nyala ka tšona. Go bjale le ka dipudi le tšona di swanetše go lekana le tšewe a go nyala ka tšona.

2940 Kgomo e le fiwa ka kgomo. Dikgomo a die ka go lekana le gona di na le dipholo, ditšhadi le diphagola le manamane. Bakeng sa pholo a e tsene ma monyalong. Ke gore a ba nyale ka yona, mokgonyana o a e fagola, a kgona a yo nyala ka yona. Ge a ka isa e na le marete, o rugile bo makgolo wa gwe. Bjale makgolo a ka no le fela mokgonyana ka dikgomo tšewe a nago natšo. A go kgathalege gore ke phagola goba pholo, e ya ema maemong ga ya tšhadi. Nanane e a ema sebakeng sa kgomo e kgolo. Kgomo ke kgomo a e fulelwe e a se fulela.

1358 2941 Bogolo le bonyane le botseta bja dikgomo. Kgomo ya pholo makgolo o wa ntšha ge a lefela mokgonyana. Makgolo o wa lefela mokgonyana ka kgomo ya motseta. Kgale e be ba gana, a re una a ka go nyalla ka kgomo ya motseta. Bjale matšatši a bo lehono ga go bjale. Makgolo a ka no go lefela

ka metseta le manamane. Mokgonyana o swanetše go di amogela. Le ge pelo ya gwe e belaela mabapi le metseta ewe, a ka se ke a tnuša selo. Ge makgolo a go lefetše ka manamane go lokile kudu go phala dikgomo tša metseta.

2942 Dikgomo tša metseta a di amogelwa fela ka baka la se tlemo, ka baka la gore di ka se sa mo diela selo. Di tla nore go fithla ke moka tša se hwela. Kganthe dipholwana le dithotsa-na di tla dira selo, ka baka la gore bophelo bja tsona e sale byo botelele.

1359 2943 Namane e nyana, ke gore lebota. Lebota ke namane ewe e sa phelago ka mafsi a mmayo. Bjale ba e lomola go mmago yona ba lefa ka jona. Taba ewe e boima kudu, ka gobane se ka se e sa phela. Ba swanetše go se boetša ga mmago thona, se tla re mo se godile, ba kgona ba se fa mokgonyana. Tha hwa molato ke wa makgolo, o swanetše go ntsha e ngwe ya se thiba.

2944 Mabotana a go tswa le bo mmago tsona. Le ge a sa tswa go tswala mowe ga go belaela, ka gobane bo mmago tsona di tla ya di a fepa a gola ya ba dikgomo tše dikgolo. Bjale a ya a hwa makgolo a na molato, ka gobane a hwile matsogong a mokgonyana.

2945 Go tswadisetša, mokgonyana a ka botša makgolo wa gwe gore a tswadišetše. Bjale ge makgolo a sa dumele go tswadišetša, ga gona taba. Mokgonyana o tla no amogela. Ka gobane le yena ge a nyala o nyala ka mabotana a ba ke ba re a tswadišetše.

1360 2946 Mebala ya dikgomo tša go nyala. Ge monyadi a nyala, ga go kgetiwi mebala. Mmala o mongwe le o mongwe o wa amogelwa, ka ntle le kgomo ya poo. Monyalong monyadi a e a gapa dikgomo, o fo di bala ka mebala ya tsona, bjale mmala o ntso, o wa amogelwa fela o nyakilo ela go roganeng. Ka baka la gore ge mokgonyana a nala a bala ntso gabedi goba gararo, ba tla anotša gore e se be e le ntso e tshupja, ke gore se

menyo. Le yena mokgonyana ge ba mo lefela a ba sale moragô ga mebala ya dikgomo tse a go nyala ka tsona.

2947 Segole, sefofu le go se thlamatsege. Dikgomo tša mohuta owe a di tsene monyalong. Makgolo a ka se ke a dumela, ka baka la gore o tlo ba botša gore ngwana wa ka a se segole. Gona le dikgomo tše dingwe di no belegago e le digole. Bjale ka kgomo ya go thioka mothela. Kgomo ya mohuta owe a e nyakege monyalong wa ngwana. Dikgomo go amogelwa tša go loka, e theng digole.

2949 Go thloka ga dikgomo tša go lefela mokgonyana. Molato a o lifiwi ka dikgomo fela aowa dipudi le dinku di a lefa. A go swane le ge mokgonyana a ka loba. Le yena mokgonyana a ka se ke a di gana. Bjale kgale dipudi tše ditshelago e be di bopa kgomo, ka baka la gore kgomo e be e le diponto tše tharo. Bjale bosweg bja pakeno ba tšeetše molaô wa Bathoka, ba rego kgomo ke diponto tse thano, ka goriale mowe dipudi tša go bopa kgomo ke lesone. Dinku tša go bopa kgomo kale e be e le tše tharo, bjale pakeno ke tše thano. Mokgonyana o wa di amogela. Ga go swane le ge e le ka le kgwesweg, le yena o tla ya a nyala mosadi ka tsona.

1361 2948 Dikgomo tša digole mokgonyana o wa digana. Ka baka la gore makgolo o ile a di gana ga di tena monyalong, e le gore a di gane ka phošo o di gana ka molaô. Bjale makgolo le yena a tswanela go lefela mokgonyana ka dikgomo tša digole. Mokgonyana a ka se ke a di amogela ka baka la gore le yena a ka a mo nyalla ka digole.

* 1362 2950 Makgolo sewe a nyakago go lefa ka sona mokgonyana a ka se ke a se lwantsha. Dilo tše a ka se ke go a dinyaka ke dipokolo dimpja le dikolobe. Ge a nyaka go lefela mokgonyana ka tshaletete go lokole. Bjale ka ge tshaletete ya go bopa kgomo e le diponto tše tharo kgale.

O tla no dira ka mokgwa owe a bonago a na le tshaletse ka gona. Pakeno gona ge o lefa ka tshaletse o tswela ntwana, ka gobane kgomo ke diponto tše thano.

2951 Kgano ya mokgonyana go amogela dipudi, dinku le tshaletse. A go kgathalege ge mokgonyana a ile a gana go amogela dilo tšewe ka baka la gore le ge a ka isa ditaba kgorong, ba kgoro ba ka se ke ba e na nae. Ba tla amotša gore di amogele. Molato o lifiwa ka se o se tswerego.

1363 2952 Go bjale ka monyalo a se wa dikgomo fela aowa dipudi dinku le tshaletse di a nyala mosadi a goroga. Mokgonyana le ge a ka re nna kex ile ka nyala ka dikgomo ke nyaka dikgomo. Kgomo e tla mo gapeletša gore amogele dipudi tšwe. Ge a sa nyake go di amogela a se ke a thwela a tswenya ba ga makgolo wa gwe. Ka go riala mowe ke gore ba ga makgolo wa gwe a ba na molato. Ka baka lewe o tla ba a di amogela.

2953 Dikolobe dimeila dipera le dipokolo bjale ka ge ke di ngole ka mo godimo a di tšene monyalong. Le go lefela mokgonyana a di tsene.

Temana ya 10: Poelo ya dikgomo tša monyalo.

1364 2954 Monna o boelwa dikgomo tša monyalo ka baredi ba gwe. Gona le bo madinabe bja lehu goba bja salo. Monna a ka hwela ke mosadi goba a mo tlogela a na le morwa goba barwa ba babedi. A ka se ke a wa pelo ka gobane dikgomo tše la tša gwe tša monyalo di ka se ke tša mmoela. Le ge a ka šala le bana ba basetsana ka babedi le bathlankana ba bararo, a ka se ke a kgolwa gore dikgomo tša ka di buile. Gona ge a ka ba le basetsana ba bane le bathlankana ba bararo, mowe a ka tšaba ka gobane basetsana ba tla buiša dikgomo. Bathlankana ba la ba bararo ba tla tseiswa basadi ka dikgomo tša go tšwa dikgaitšedi. Bjale tša moredi wa bone papago bona o tla llela gona.

2955 Monna ga tla re ke boetswe, dikgomo tsa ka di sumile, ke ge mosadi a ka re ge a e h a yaba o na le barwa ba bane le basetsana ba ba thano goba ba ba tselelago. Mowe pelo ya gwe e tla thaba. Dikgomo tsa gwe a tsa loba di sumile. Ge bathlankana le basetsana ba ka fo lekana le gona ga gona taba f fela pelaelo e tla foba gona, ka gobane dikgomo ka moka tsa go tswa bona di tla tseisa dikgaitsemi. Yena papago bona a ka se ke a hwetsana selo.

2956 Monna o nyala mosadi a tla a belega bana, le yena o tlalo fiwa dikgomo ke ba bangwe ba nyala bana ba gagwe. Ke yona tsela ya go boelwa ga dikgomo tsa monyalo. Bjale le ge mosadi a ile a hwa a siya bana, monna o boetswe. Dikgomo tsa go yala mohu yowe goba motogi a tsa loba di buile ka baka la baredi. Ke mowe o ka bonago monna ge mosadi a tlogile a sa sale batswadi morago, ka gobane dikgomo tsa gwe di buile.

1365 2956 Ge mosadi a ka hwa a sa siya ngwana kgakala, ke gore o hwile e le moopa. Lehu a ba sale. Dikgomo tsewe a go mo nyala ka tsona di sa eme ka lesakeng la makgolo wa gwe. Mokgonyana a ka se ke a nyaka dikgomo. Makgolo o swanetse go ntsha dikgomo a yo nyala mosadi ka tsona. Mosadi yowe e tla ba makgolo wa mokgonyana yola wa go hwela ke mosadi. O tla mmelegela mosadi yowe e tla ba go se bula ntlo.

2957 Ge mosadi a ka hwa ka lehu la go bolaiwa ka boloi. Bjale gwa hwetswa gore o bolaille ke yo mongwe wa leloko la bo monna wa gwe. Makgolo a ka se ke a dumela go nofa dikgomo ka baka la gore ba diyo bolaya ka nofi. Molato ke wa mokgonyana, yena o e tobisitse ka nofi. Lehu a ba hwele, yena ge a nyaka go boela ke dikgomo tsa gwe, o swanetse go lifisa moloi yowe a molaetsego mosadi. Bjale ka methla ge ba ba tla tseba gore mohu o loilwe, ba botsa ke dingaka ka go ya go laola. Ditaola ke tsona tsewe di supagomolai wa mohu.

1366

2958 Makgolo a ka se ke a dumela go fa mokgonyana dikgomo. Taba kgolo kgano ya makgolo ke gore ke ge mong monna a di yo bolaya ka nosi. Bjale a rex go bona gore o bolaile a ya ga makgolo go nyaka dikgomo tsa gwe goba mosadi wa mmula-ntlo. Dilo tse ka moka ga tsona makgolo a ka se ke a mo dumela. Ka baka la gore o diyo bolaya ka nosi. Mabopi le mmula-ntlo o tla motsa gore nka se ke ka go fa mmula-ntlo ka baka la gore o ka ya wa bolaya wa etša yola o mmulailego. Ke mowe re hwetsanago nyepo e, molala ke mohwa tseleng, a lelwe o ipolaile ka nosi.

2959 Ge a loile ke yo mongwe wa leloko goba ngwana wa mago. Ge monna a ilex a hwela ke mosadi gwa hwetswa gore o bolaile ke ngwanano. Monna o swanetše go mo lifiša ka baka la gore o mmolaetše lapa. A nyake ge yowe ngwanabo a gola o nyaka ga go gola jena. Mpa ya mongwe a e kganelwe, yo mongwe le yo mongwe o nyaka gonya le sepa le legolo. Mowe goya gwa šitwa ke ge di ka tiya badimo, ke gore mnale papa, gona di a šita. Ke dikgogo di beelago mae tša sokologa tša nwa mae ka nosi.

1367

2960 Ge mosadi a bolaile ke ba ga makgolo. Moloi o tee, wa hwetsana ba le ba babedi yo mongwe ke morapiwa. Bjale morapiwa o swanetše go ntsha kgomo goba kgomo tše pedi tsa go gafa molato. Bjale ge a loile ke mong ka makgolo, mokgonyana o tswanetše go gapa dikgomo tša gwe ka moka ga tsona. Ge a bolaile ke yo mongwe wa leloko la bo makgolo, o swanetše go lifiša moloi yowe. Mong moloi ke mokukuni wa thogo. Makgolo a na molato, molato ke wa moloi. Thogo ya mohu e lefiwa ka lesome la dikgomo le tše mpedi. (pedi).

2961 Mona ke tla bala bo wane go fithla ga lesome ka se ga gešu. Ntwe, (1) mpedi, (2) ntšaro, dine, x nthano, ntabe, tshupa (mabala a nkokotwana mphetha mpedi) nkokotwana lesome. Maina a na a tšeletše ka bosweng bjono, ka gobane bakgekolo ba bangwe ba šetše ba etšiša mmale ya metheng eno. Ke di baletše ke Mamotetwa

ngwana masumu, o be a tsere ke ba ga mothabe. O tswelletswe ga na mo nageng ya gesu. Mphatho wa gagwe ke leuikwa (Madi-kwa).

1368

2962 Mohu ge a hwile ka polao ya go bolaya ke ba ga makgolo. Bjale o bolaiwe mothomong o siile bana ga goba a siya bana. Bjale makgolo a supa mokgonyana mosadi wa sebula-ntlo. Ka gobane mosadi wa ka o bolaille kex lena ba ga makgolo lehono a ke sa nyaka go tseya mosadi mo kgorong ya lena, ka gobane le kaba la mpolaya la etsa ge le bolaille mosadi wa ka. Go riale ke mokgonyana. Mphe tsa ka ke tsane ke di bona, ke nyaka go tseya mosadi mogongwe go na le mo.

2963 Ge a ile a siya bana, makgolo o tla tseya bana a yo ba lela. O wa ba tseya ge mohu a bolaya ke mokgonyana goba yena makgolo ka nosi, a bolaille ke yo mongwe. Ge ba t sa kwane le mokgonyana, gona ba sitwa go ba tseya. Go se kwane ga bona ke mo mohu a loile ke mokgonyana goba makgolo. Ge a loile ke ba bangwe gona makgolo o swanetse go tseya bana ba yo lelwa botlogolo. Ba tla re ge ba godile ke moka papago bona a tla a ba tseya. O fa makgolo wa gwe kgomo ya maledi.

1369

2964 Ge mosadi wa moopa goba wa go siya ngwana goba mpedi. Molao ba re lehu a ba thare. Mokgonyana a ka se ke a ya a gapa dikgomo ga makgolo wa gwe. Ke ge sewe sa go bolaya mosadi se sa tibiwi. Dikgomo tsewe ba tla ba tseela makgolo wa bona ka tsona.

2965 Ge mosadi a ka sala a se na le ngwana yo monyana (lekgata goba segatela). Papago ngwana o swanetse go molomola letsweleng la mmagwe a yo dula nae, ka baka la go tshava gore ba ka ya ba mmolaya. O tla nyaka ngaka ya thogolla mokgekolo yo mongwe a ba le mokgato a mo mamiša. Bjale ge a mo godišitše, mokgekolo yowe o wa lebogwa ka pudi goba kgomo.

2966 Ka theko e ngwe a tsewi ba mo lethetša le mmagwe, gore a molâlê. Ka morago ga mo a mo letše ke moka ba mo tseya a boela ga papagwe. Dipelo tša batho ga di swane, ba bangwe ba leboga mmagô ngwana bakeng sa maledi. Ba bangwe a ba diri, ba re o itše tša diatleng tša ka a di nyake.

1370 Seruiwa a ka se hwetsana fela ge a ka belaela moya wa badimo wa kwa dipelaelo tša gwe ngwana a ba le moya wa badimo ka baka la dipelaelo tša mmagwe.

2967 O tla tla a phasa ka seruiwa sewe a dulago a belaela ka thona. Papago ngwana o tla kwa ka ditaola gore mma goba makgolo wa ngwana o wa belaela ka selo sa gore. Bjale ka baka lewe o swanetše go bitša mma goba makgolo gore a tle a phase, gore ngwana tlogole ke badimo. Ke mokgwa owe ba bangwe ba ntshago kgomo ya maledi, ba direla gore dipelaelo tša se be ntshe. Ngwana a be le bophelo bjo bobotše.

2968 Makgolo o dumela go phasa ge ba ile ba ya naê ngakeng a ya a bona le gokva ka tša ga gwe ditsebe. Ka morago ga mo a khopetše makgolo wa gwe go ta go phasa setlogolwana sewe sa gwe. K Makgolo o tla re a rieng ko bona le go kwa ka tša ka ditsebe, ke moka ba ya. Ngaka ya bolabola mathlong a gwe, ya ba ya mo fa lepheko ya go phasa ka yona a e tswara ka diatla tša gwe. Go diriwa ka mokgwa owe ka baka la gore a ka gopola gore ba nyaka go mpolaya.

2969 Ge mosadi a ka tlogela monna a na le bana ba bararo ba bathiankana, goba o ba tlogela ba na le dikgaitsemi. Mothlomong o tloga a na le bana ba bantši goba o fedile teng, mokgonyana o swanetše go hwetsana dikgomo tša gwe. Makgolo a ka se ke a gana a re o go šietše bana. Le kgoro e tla ema le mothladiwa. Fela ge makgolo a sa gane go ntšha dikgomo a ntšha bonyanyane, a re magwera a masuwana. Ka go rata ga mokgonyana a ka fore molato o fedile. Bjale ka ge seema se re, a lee le tletše la boya le tletše.

1372

2970 Mokgonyana a ka se ke a gapa dikgomo ge mosadi wa gwe a ka mo tlogela a ya a dula ga ~~ba~~ gabo e le gore ke lebitla. Lebitla ke gore mokgekolo, go thiwa gore ke lebitla ka baka la gore o boetše bongwaneng tša basadi a sa di bona. Ke gore go se bone kgwedi. Ka go riale mowe le tsa banna a sa di duma. Yaba gore go le bjale a ba o šile bana a tloga nabo, ge a ka tloga le bana gona ke taba. Ka gobane mokgonyana o tla ba botša gore ge e le motseta ke motseta wa ka, ke a mo nyaka gore a yo nkgotšetša mollô. Go seng bjale gona le swanetše go mpha tsa ka. Bjale o tla šitwa go gapa dikgomo fela ka baka la gore ke motshofadi. Sewe a tlogo tloga nago ke bana fêla.

2971 Dipelo tša batho ga di swane, ba bangwe ge a ile a tloga a siya bana dikgarebe le masogana, a ba na taba le go thwa ba nyaka dikgomo ga makgolo wa bona. Ba re le ge a tlogile o nkgantseng ka baka la gore dikgomo tsa ka di buile ka baka la bana ba. Go ganela ge a ka re go tloga a tseiwa ke yo mongwe monna. Mowe mokgonyana o swanetše go nyaka mosadi wa gwe, ge a gana ke moka o nyaka dikgomo tša gwe.

2972 Mosadi a ka tloga a ya a dula ga gabo bjale barwa le baredi ba sala ba latela mmago bona, ba ya ba dula nae. Ba sa latele mmago bona ka baka la gore papago bona a ba rate, aowa ba latela mmago bona ke baka la gore ke bana ba gwe. Mmago mongwe a ka se ke a tawara bana ba mosadi yo mongwe bjale ka bana ba gwe. Ge go gadikwa dithuthunya tša matshaa o na fa bana ba gwe, bala ba mmamutlogi ba fiwa tša go thoka matshaa. Busweng ba ngatelwa diatleng, nana ba fiwa mokakatela. Ke mokgwa owe ba ya go ba tloga ba latela mmagô bona.

1373

2973 Papago bona le ge a di bona a ka se ke a bolabola. Bjale ngwana wa mmamutlogi le ge go sa leba yena go lebile yena. Bana a ke dilo tša go dula di ngapana. Bjale ge ba ka ngapana ba lla, mosadi yola wa go šala o bjata wa yola wa go

R./

tloga, o manotša ge a leba. Ke moka yo a o thoma go lla, sewe sa gore a llê se taba sa re a honole, ka baka la gore ga gona motho yo a tla go mo honotša le go mo phumula megokgo. Bjale ge bo ngwanabo ba ba golwane ba le gona ba o kwa bothloko kuuu, ba di yo šitwa gore ba ka dira bjang. Le yena papago bona o kwa bothloko. Ka morago ga matsatši a se makae ke moka ba tloga ba latela mmago bona.

2974 Go dula ga bana go papago bona ke gore mosadi wa go šala a se ke a ba le sekgapo. Taba ya bobedi ya ba mmago monna o sa pela, yena o tla ba swara gabotse ka gobane ke bana ba ngwana wa gwe. Bana ba tla lebala masuwana. Le ge e ka re ge mmago bona a tloga gwa šala ngwana yo mongwe e le yo mogolo. A šala a peela bo ngwanabo tsa go ja. Mowe ke taba e botse bana ba tla lebala masuwana. Ka mokgwa owe bana ba tla dula ga papago bona.

1374 2975 Papago bana o isa bana ba mothadi go makgolo wa gwe goba ga kgaitsemi ya gwe. O ba isa ka baka la go bona matwenyego a bana ba gwe. A ka se ke a re go fithla a re ke tisa bana ka baka la gore mosadi yola a ba swara gabotše, aowa o tla re go fithla a bolabola ka gore ke tšitše bana ba ka mo, gore le ntšwarêlê bona. Ke bona gore yola ke motswetsi a ka se ke a kgona go ba fepa. Ka go riale mowe o tšaba go thinya leina la mosadi wa gwe. Goba bana ba na le mogolo wa bona yo a šetšego a le bogadi, o tla ba isa ga gwe. Go yena ba ile go dula gabotše ka gobane ke bana ba mmagwe.

2976 Bana ba banyana ge ba nyadiwa, ba tla nyadiwa ba le kowa lapeng la papago bona. Go lošwa ba ka fo lošwa ba dutši kowa lapeng lewe papago bona a ba beilego. Bjale ge go tšile sebaka sa go tšibša batswadi gore re kwane le ngwana wa lena. Bona ba swanetše go tšibša papago bona, go be yena a tlogo a dumelana le mokgonyana. Go tloga ka lona letšatši lewe ba tla ba šupa tsela ya bogweng, gore ka tšatši le le tšibša seio le swanetše go isa kowa ga papago ngwana. Rena mo re

baleđi fêla. Ke moka papago ngwana o tla tseya dilo tsela
tsa mabotšo a batswadi a tloge natšo. Mothlang ba mo
phophelago ba tla diyo tla ba mmitša ganmôgô le moledi wa
gwe.

1375

2977 Mosadi wa go rakiwa ka boloi. Ge mosadi a na le bana
le dikgomo e le moloi, bjale ba bogadi ba mo raka. Moloi
yowe o swanetše go ya ga labo le bana ba gwe ganmogo le dikgomo
tsa gwe. Ngwana wa noga a na nogana, ka go riale mowe ke
gore a ka sokologa a go loma. Le diruiwa tša gwe o swanetše
go di gapa a tloge natšo, ka baka la gore di ka šala tša ba
fetogela dingwe. Le dikgomo tša go monyala a ka se ke a
morera makgolo wa gwe. Le ge moloi yowe a na le baredi ba ba
kae, o swanetše go tloga nabo. Ge a nyaka dikgomo tša moloi
a se ke a raka moloi a no kgotella go dula naš.

2978 Bana ba moloi, le ge ba tlogile le mmago bona, ba tla
no ipitša ka mothopo wa papago bona. Ba godisa kgoro ya
papago bona ganmogo le ba basetsana ba tla epitša ka mothopo
wa papago bona.

2979 Moloi yowe wa go rakiwa bogadi, o tla noya a dula ga
gabo. Monna yowe a sa tshabego go hwa o ta ya a dula nae
ga na mowe a dutsigo. Empa lesaba lewe a belegago a e naš, le
ka se ke la ana yena aowa le ana bawe ba ilego ba mo raka.
Ka gobane molao o re ngwana o ana dikgomo.

1376

2980 Ge moloi a ile a tsewa la bobedi, bana ba la a tswago
a rakilwi nabo ba dula le makgolo wa bona. Bjale mowe dikgomo
tša mokgonyana yo moswa di tla dula le makgolo wa bana, ke tša
go fepa bana bala a šetšego a dutši nabo. Mokgonyana yo moswa
o swanetše go belega ba gwe bana bawe ba tla epitša ka mothopo
wa papago bona wa bobedi. Tšba e swanetše go senela ka ona
mokgwa owe empa e su e ke e direga. Kudu e e kilego ya di-
rega ke ya gore monna a fo dula le mosadi kantle le go mo nyala
a la bobedi. Ka gobane go a ile gore batswadi ba mosadi
ba je netheko e medi ka baka la ngwana ka ntowe.

2981 Dikgomo ka moka tša go nyala baredie di ja ke yena mmago bana. A ka leka go ba tsibisa gore ngwana wa lena o lositse le ge a nyadiwa o tla ba botša. Ge ba ile ba gana go tla, o tla diyo bona gabotse gore ke moka a ba sa nyakana le ditaba tša ka. Bjale ka ngwana wa bobedi a ka se sa ba botša.

1377 2982 Moja tša moseo o wa o kella, ke gore dilo tšewe di tla ja ke monna yola wa go dula le mmago bona. Ke ile ka thagolêla leokana la re go gola la nthaba. Ge mosadi yowe wa moloi a na le ngwana wa mothlankana, mothlang a golago a ba le tsebo ya gore motho yo a se papa, o wa mo raka ge a ka bona a tswenya mmagwe.

2983 Mosadi wa go belegela fatshe, ke gore mafella ntong. Ge e le kgomo re ka re e ya folotša, ka gobane ka tsatsi le lengwe e ya tswala la bona gabotse gore e tswetse ka morago sa hwa. Ke mowe go thiwago gore ke mafella ntong. Go folotša ga kgomo ke gore e no tswala se hwile. Bjale mabapi le motho go thiwa gore o buile fêla. Le ge mosadi yowe a belegela fase a se molato wa gwe ke molato wa bolwetši. Fela ge a ka tlogela monna wa gwe, monna o swanetse go gapa dikgomo tša gwe ka moka ga tsona.

2984 Ga go tsee molato gore mosadi o dutši nae mengwaga e mentši a dutši a go šonêla mešomô ya gwe. Mokgonyana o swanetse go gapa dikgomo tša gwe. Medirô ewe a go ba a e dira ge a be a sa le bogadi a e badiwi, ka baka la gore monna le yena o be a no apêša le go mox šonêla medirô e mengwe. Dikgomo tšewe tša go no nyala le tsona di sumile modiro o mogolo, ka baka la gore di tso tseya mosadi yowe elego Mammui wa tsona. Yowe elego makgolo bjale e tla ba go makgolo wa monna yowe a yo dulago naê.

1378 2985 Go na le ditela tše pedi tša tlogo tša basadi magadi a bona. Bjale go nyakega kudu go bontshisa gore tlogo e ngwe le e ngwe molato wa yona keng. Motho a tle a kgone go ratha ka tsela ya tlogo e ngwe le e ngwe.

(A) Mosadi ge a sa phela le

(1) Go tloga ka melatwana e mengwe kantle le boloi, a gana go boya bogadi.

(2) O tloga ka baka la boloi.

(B) Mosadi o wa hwa gwa se be le selo sewe se mmolailego. Ge go iwile ngakeng ditaola tša ya tša šupa gore o bolailwe ka boloi. Mothipidi a ka se ke a loya motho, motho o loya ke ba gabo bawe elego madi a ntowe. Bjale ka Mašika a a latelanago a:-

(1) Bakgonyana yo mongwe wa bo madi a mokgonyana.

(2) Bo makgolo yo mongwe wa bo madi a bo makgolo.

(3) Ba bangwe ba ba jisetsanago nabo mokgonyana goba makgolo.

2986 Se sengwe le se sengwe se na le mabaka, a thona a ngodilwego ka mo godimo. Mosadi a ka ba moopa, goba a ba le bana goba bana ba bathlankana le basetsana. Ge re tseya dilo tšewe ka moka, re hwetsana ditsela tše di latelanago tše. 1379 Ka moka basadi ba sala ka melatwana le boloi goba go fo tloga.

2987 (a) Ge mosadi a se na le bana (moopa) a se molato wa makgolo goba mokgonyana. Go hwetšana gore molato keng, ke go ya ngakeng. Ka ditaola tša yona di tla bola molato wa moopa owe. Bjale ge a ile a tloga, dikgomo ka moka di gapiwa ke mokgonyana.

2988 (b) Ge ditaola di ka fa bakgonyana molato wa mo mosadi e le moopa, ba mo loile. Monna le ge a ka thlwa a mo tiya a re a boêlê ga gabo, ba gabo ba mo fê dikgomo tša gwe. Makgolo a ka se ke a dumêla, o tla ba botša gore molato ke wa lena le mo loilego. Ka gobane le ge a ka dumêla ke botlaela bja bo makgolo ka baka la gore a ka se sa tšeya ke motho. Le kgoro e ka se ke ya gapeletša makgolo gore a mo tšee. Ge moopa yowe a ka tena ke go teiwa a tšhaba le yo mongwe gona a ka hwetšana dikgomo tša gwe. Le ge go tsibiwa gore mosadi a belege, mokgonyana yowe moswa o swanetše go nyala. A ba na taba naê yena o tla no ba a di bona mathlong. Ge motho a reka kobo ka lebenkele o wa lebella gore a ya lewa ke

magotlo. Ge o ka ya wa e gumisa morekiši a ka se ke a dumela, ke moka ke kgwara ya go.

1380

2989 (c) Ge mosadi a na le ngwana wa ntowe wa mosetsana, mokgonyana o swanetše go dula le ngwana yowe wa gwe. Dikgomo tša gwe ka moka ga tšona o swanetše go di gapa. Motho o šona pele a kgona a hwetsana mo putso wa gwe. Ge ngwana a ka lelwa botlogolo ga makgolo wa gwe, mothlang papagwe a ya go go mo tšeya, o swanetše go ntsha kgomo ya maledi. Mothlang wa mathoma a gwe a mneya ga makgolo wa gwe, o ntšha pudi, pudi ewe ke thari ya ngwana. Ge ngwana e sa le lekgatla a ka tloga le mmagwe, o tla tšeiva mo a godile. Mmago ngwana a fiwi selo. Ge makgolo a ka re a lela ngwana ngwana a hwa matsogong ga gwe, makgolo kgomo ya maledi a ka se sa e bona.

2990 (d) Ge mosadi a na le baredi ba babedi. Mokgonyana o swanetše go gapa dikgomo tša gwe ka moka. Ge ngwana yo mongwe e sa le se gatela o tloga le mmagwe. Ge e le gore ka moka ga bona ba tswile tsweleng, bedi ga bona ba ya go lelwa botlogolo ga makgolo wa bona. Pudi ya thari e fo ba ntowe. Le mothlang a yo ba bitša ge ba godile o tla no ntsha kgomo ka ntowe, ya maledi a bana. Ga go badiwi ka bana aowa kgomo e goba bana bawe ka moka.

1381

2991 (e) Ge mosadi a na le baredi ba bararo goba go feta. Ga go kgathalege mokgonyana o swanetše go gapa dikgomo tša gwe, ge yena ~~na~~ mong a di nyaka. Ge a ile a fo homola, aowa le gona ga gona molato. Ge a di nyaka le kgoro e tla ema naê, gore ke nnete mo fê dikgomo tša gwe. Monna a nkgago o nkgale sa ga gwe.

2992 (f) Ge mosadi a na le ngwana wa morwa, mokgonyana o swanetše go mo tšeya a dula naê. Ge ngwana e sa le se gatela o tloga le mmagwe, e tla re mo a godile a mo tšee. Ge a gogana moya le makgolo o tla ya a mneya gona go lediwa botlogolo. Ba pepudiša makgolo wa ngwana ka pudi. Mothang ngwana a boyago go papagwe, o fa makgolo kgomo ya maledi.

2993 (g) Ge mosadi a na le barwa ba bararo goba go feta mowe. Mokgonyana o swanetše go gapa dikgomo tša gwe ka moka gammôgô le bana ba gwe.

1382

2994 (h) Goba mosadi o na le morwa le moredi, ke tswanelo ya gore a gape dikgomo tša gwe ka moka ga tšona. Kgomo ya maledi e šele yona e ntšua ke mokgonyana ge a leboga ka mokgwa owe makgolo a go mo swarela bana ba gwe ka ona.

2995 (i) Le ge mosadi a ka tlogela ntowe ya mothankana le baredi ba mpedi, mokgonyana o swanetše go gapa dikgomo tša gwe ka moka. Wa bona a di lesetša ke go rata ga gwe. A di lesetše ka baka la gore motheko wa gwe o buile aowa. Ge e le diphapano a tša thoma ke yena di thomile ke mosadi.

2996 (j) Ga go kgatalege go ba mosadi o tlogetše ntowe ya mothlankana a na le dikgaitsemi tše ntharo goba go feta mowe. Mothladiwa o swanetše go gapa dikgomo tša gwe.

2997 (k) Dipelo tša batho a di swane, go tle gape dikgomo ke thato ya bo mokgonyana, ge ena ka noši a ka forego le ge a tlogetše ke mosadi a di lesetša. A re go thwa ke tswenya ba ga makgolo ke phošo. Matla a monna a fele ke ya thakadu e tsamago e epa mabitla e feta. Ke mowe o kwago a re go ja monna a še go mo fetša.

1383

2998 (l) Ge a ile a hwetšana bathlanka ba ntharo le mosetsana. Mosetsana o lebane mothlankana wa ntowe. Bjale ka ge go ngodilwe gore a go kgatalege goba mosadi o šile bana ba ba kang dikgomo tša gwe o swanetše go no di gapa. Gwa thinyega go thinyegile.

A2 Mosadi o thlala ka baka la boloi.

2999 (a) Moopa ge a ile a sala monna wa gwe ka baka la boloi. Mokgonyana a ka se ke a gapa dikgomo fêla ge a ile a mo raka a re noga ga ke nyake motseng wa ka. Ge mosadi ka noši a diyo sala mothladiwa o swanetše go gapa dikgomo tša gwe.

RM/

Kgale e be go gapiwa le bo mammalane ke gore le manamane a tšona, awe a ilego a tswala a le kova ga makgolo. Pakeno gona o no gapa fela tšewe o ilego wa nyala ka tšona.

3000 (b) Ge mosadi yowe wa moloi a na le bana. Bana bawe le bona ke baloi, ka gobane boloi bo tšwa letsweleng. Ge a ile a mama letswela la moloi le yena ke moloi. Bjale ge mmago bona a rakilwe, bana ba swanetše go tloga le mmago bona. Mokgonyana a ka se ke a ya go gapa dikgomo. A se gape ka baka la gore o diyo mo raka.

1384 3001 (a^a) Mokgonyana a ka raka mosadi a gona a gapa dikgomo. Mona ke mabapi le go fapantsha bana ba mosadi ka baka la bophoko. Moratho a swanela go robala le mosadi wa mogolo mogolo a sa phela. Mogolo a mmona o swanetse go mo nraletša ka yena, ge a ile a gona wa mosadi gona o swanetše go mo raka. A gomê a yo gapa dikgomo tša gwe. Le kgoro e swanetše go ema le moraki. Ge mosadi a na le bana o tloga nabo. Ga se batho ba bantsi bawe ba kilego ba dira taba ewe. Ditaba tša mohuta o di hwetswa mo go 1155 le 1177.

3002 (c^b) Ge mosadi yowe wa moloi e le moopa, ya ba monna o mo rakile ga gona kgomo e e ka gapiwago. Mokgonyana a ka ya a gapa ge yena a ile a tloga ka noši. Ka go no tshaba le epana la lentso la moloi, ka gobane ge o le moloi batho ka moka ba tla no go tshaba. Bjale wa re go bona go le bjale wa fo tloga. O file monna lebaka la go gapa dikgomo tša gwe.

1385 3003 (c) Mosadi yowe wa moloi ge a na le ngwana wa ntowe wa mothlankana a rakilwe, o tloga le ngwana wa gwe. Mokgonyana a ka se ke a ya a gapa dikgomo ga makgolo wa gwe. O tla ya a dula le magwe. Mo a godile e le monna ke moka o wa ga kgoro ya gwe. Mothopo o tla bitša ka wa papagwe goba a bitša ka leina la gwe ke moka ya ba ke mothopo wa gwe.

3004 (d) Goba mosadi o na le bana ba ba kakang, ge mmago bona e le moloi ba mo raka ka baka la boloi, o tloga le bana ba-we ba gwe ka moka ga bona. Bana ba noga a bana bonyana ba loma motho a hwa. Bjale mokgonyana a na molaô wa go nyaka dikgomo ga makgolo wa gwe.

3005 (e) Goba mosadi o re go rakiwa o tseana le yo mongwe, a gona molato. Mokgonyana a ka se ke a re go bona ge a tseyane le yo mongwe a re ke nyaka dikgomo tsa ka, aowa dikgomo ke tsa bana bala ba bathlankana. Ba tla tseya basadi ka tsena.

1386

3006 (f) Ge ngwana yo mongwe wa mothlankana, ge e ka re ge mmagwe a tloga, yena a ganela ga papagwe. Ba tla leka ka maatla gore a latele mmagwe. O tla no re mo agudile a tsere mosadi a kgona a e tla. Ka gobane a ka sala a bolaya ke tlala. Ge a setse a godile e le monna wa lapa, ke moka o tla napa a aga go wa gagwe mmoto.

3007 (g) Ngwana wa ngwanenyana a tloga le mmagwe ke moka a o tlogile, morago a ka se ke a boya. Le go likisa go ganela mo mmagwe a tloga a ka se ke a dira. Mothopo ona o tla tswela pele le go bitša ka wa papagwe.

3008 (h) Mammuwi wa dikgomo ge a ka gana thako ya mogadibo wa gwe. Ge monna a raka mosadi wa moloi gammogo le dilo tsa gwe le bana. A mo rake ka sephiring aowa o bitša ba gabo gammogo le dikgadi. Bjale ba tla re kowa ba kgobakane, a ba botša gore mosadi yo a ke sa mo nyaka, a boele ga gabo ka baka la gore ke moloi. Bjale mammuwi wa dikgomo, ge a ka gana a re yowe mogadibo a tloge le nyaka gore dikgomo tsa ka ke obe. Gona ba tla motša gore ge a kgona a mo tsee a yo dula na. Ge a nyaka go mo tseya a ka mo tseya. Empa ba tla mo thoya ka baka la gore noga a ya tswa ka (motseng) motseng. Yaba a gona taba ka gobane ka gare ga motse o tswile, ba tla no sala ba beya tse dingwe dipheko tsa gore a se ke a kgona go tsena ka gare ga motse.

1387

R'/

B1 Mosadi wa go hwa, makgolo a ka se ke a fa mokgonyana dikgomo, ka baka la ge ditaola di ka re o bolaile ke yena mokgonyana.

3009 Ga go molato owe o ka sekiwago ge mosadi a ile a hwa ka lehu la go loiwa ke bakgonyana. Le kgoro e tla ema le makgolo ya re mosadi o be a le file le diyo bolaya ka noši. Ga gona motho yowe a ka re go nna ke nna moloi, mohu o loile ke nna. Bjale bakgonyana le ba ga makgolo ba tla nyaka go tseba thehu sa mosadi. Motho a obe e se mpja. Ka go riale mowe ke gore motho a hwa ba swanetše go ya ngakeng go okwa lehu la mohu.

3010 Taba kgolo ke go tseba bakgonyana, bakgonyana ke ba madi a ntowe. Ba tla ngwadiwa ka go latelana ga bona:- Mokgonyana ke mong monna wa mosadi ba re ke mokgonyana. Bakgonyana bjale ba ke ba lešika la bo mokgonyana: Papagwe, moratho wa papagwe, mogolo wa papagwe, kgaitsemi ya papagwe, baratho ba mokgonyana, bongwana, le dikgaitsemi le mmago mokgonyana gannogo le bo morwa rragwe le ka dikgaitsemi tša bona. Mmago mokgonyana le ge e le madi a šele, a na taba a swanetše go tsena ka gobane boloi bja gwe bo ka tsena bjale ka ge e le ba nama ka ntowe ka tseyano ya bona.

1388

3011 Ditlogolo goba batlogolo ba mokgonyana le bona ke madi a bona fela ke madi a monna yowe a tserego mmago bona. Kudu ke lešika, ka baka la d llo tša ngwana yowe wa kgaitsemi ya mokgonyana, mmago bona a ka tsena ka motseng a loyana. Ke mowe o kowago ba re ngwana wa kadi goba kgadi a e lle motseng e baka badimo goba diji. Bona hna bana bawe ešego ba tlogolox a ba na tsela ya go tsena motseng wa malome wa bona ka boloi. Wa bona a tsena o tsentsha ke mmago bona.

3012 Ge motho a hwile batho ba ba ngwadilwego ka mo godimo ke bona ba puutni ba mohu, gannogo le batswadi ba mosadi.

Bjale ka morago ge ba yo rera morero wa go nyaka go tsana ba okwa gore molato wa mohu o tswa kae. Batlogolo a ba tsene mowe morerong oke, go tsena mago bona. Le ge ba etswa ba e ya dingakeng a ba e nabo. Ge a ja fela go diyokva, e seng gore o ja bjale ka madi ala a ntowe. Ka gobane bona yo mongwe wa bona a swanêla go sala, o swanetse go a ka gobane ge a ka re o wa sala ba tla re ke yena molo.

1389 3013 B_g ga makgolo le bona lešika la bona le noba bjale ka la lela la bakgonyana. Le bona ba ga makgolo ba no dira ka mokgwa o wa bakgonyana ba bona.

3014 (a) Ge mosadi a ka hwa e le moopa, mokgonyana a ka se ke a gana dikgono bogweng. Sewe a ka se hwetsanago ke mosadi wa mma ntlo. Ba mo fa mosadi yowe ge mohu a sa bolaya ke yena. Ge ba ka ya ngakeng bjale ngaka ya re o diyo bolaya mosadi wa gwe ka noši, mosadi wa t sebulantlo ba ka se ke o a mo fa gammôgô le dikgono. Le ge a ka ya kgorong kgoro e ka se ke ya ema naê, e tla ema le makgolo.

1390 3015 (b) Makgolo o tloga le bana ka morago ga lehu la mago bona. Mokgonyana ge a kwana le makgolo wa gwe, o tla dira gore makgolo a tloge le bana, ka baka la gore ba ka sala ba tswenyega. Ge e le gore mosadi o bolaille ke mong monna wa gwe, makgolo a ka se ke a dumela go tloga le bana. O tla mmotša gore ba lêlê ka goane o bolaille ngwana wa ka o nyaka go sala o ija dikgono tša bona o le nnoši. Mowe o bonago makgolo a tloga le bana ke ge a bolaille ke yo mongwe wa leloko. Gona o tloga nabo o balêla, ba tla re mo ba godile, ke moka rapago bona a ntsha kgomo a ya a fa makgolo wa bana ke kgomo ya taledi. Kgomo ya ma edi ke ya tshaadi.

3016 (c) Makgolo a ka se ke a tsaya bana ge mmago bona a loile ke monna wa gwe. Ga gona taba le ga go tsibja gabotše gore monna o bolaille mmago bona ka moswana o tla bolaya bana. Bjale ka ge seena se re, sa go ja mago ka moswana sa kwa

bndutu se ja wena. Ge a ile a ba bolaya a na molato le gona
ga kganye motho wa se kpanya. Dikgono tsona ga makgolo wa
gwe a ka se ke a ya a di gapa. Le ge a ka thwa a dirile
bjang le bjang.

1391

3017 (d) Molato o ba godimo ga moloi, ke yena yowe a swanetsego
go lefela mokgonyana thoto ya gwe. Bjale ka ge go ngodilwe mo
go 3010 thatholo ya madi a ntowe. Kantle le papago monna le
mmagwe, bona ge ba ile ba loya ngwetši wa bona ga ba na taba,
taba kgolo ba e tobisitšea ka gobane dikgono tša bona ba ka se
ke ba di bona. Ge a ka bolaya ke yo mongwe wa leloko la bo
mokgonyana gona mokgonyana o tla hwetšana dikgono tša gwe, ga
moloi yowe a loilego mosadi wa gwe. Ka baka la gore a loya ke
mmatswale goba bo matswale goba mong mokgonyana ka noši, gona
makgolo a ka kgona go tloga le bana o ba lêla. Ka baka la
gore o tla ba a kwana le mokgonyana.

B2 Mosadi a hwa, ditaola tša tiya ba ga makgolo gore o a
loile ke bona.

3018 Ge mosadi a ile a hwa a le g bogadi goba e sa le
kgarebe. Bjale ba dira gore ba tswe, ditaola tša ya tša
tiya ba ga makgolo. Bjale ka papago mosadi goba mmagwe,
kgadi goba kgaitšedi ya gwe. Madi awe ke madi a ntowe.
Bjale boloi a še bja dithuri fela aowa serepo le sona se a
bolaya motho. Serepo se tswa dipelaelong. Ka morago ga
serepo ke masapa, masapa ke moka a thlagisa go upa. Bjale
ge nke ke kgadi ewe ilego ya loya, bo makgolo le mokgonyana
ba tla e lifisa, ka gobane le yena o bogadi bjagwe. Monna wa
gwe o swanetše go mo lefella. Ba bangwe bawe bona ba e to-
bišitša ka gobane mokgonyana o tllilo gapa dikgono tša gwe.

3019 (a) Ba tla šita go ndisana sello sa mohu. Ge a bolaila
ke batswadi ba gwe, mokgonyana o gapadi dikgono tša gwe ka
moka le dilwana tšewe a goba a ba fa a re ke ba ga kakgolo.

RM/

1392 Lehu ba sala ge makgolo a ile a bolaya moredi wa gwe.

3020 (b) Mohu le ge a ka siya ngwana mothankana goba mosetsana. Ge mohu a sa bolaya ke mong mmagwe, ngwana yowe o swanetše go lelwa botlogolo ga makgolo wa gwe. Ge nke mohu o bolaile ke mong mmagwe ngwana yowe a ka se ke a ya, ka baka la gore a ka ya a mmolaya. Ka gore o bolaile mong a gwe madi a mongwe madi ona le go tshoga a ka se ke a tšhoga.

3021 (c) Go tsibiwa gabotse gore mosadi ge a ka hwa a siya baredi ba babedi goba ntharo dikgomo tša mokgonyana di boile. Bjale ge mong makgolo ge a ka mmolaya e le gore o be a setše a na le baredi. Ga go kgatalege goba dikgomo tša gwe di buile ka baredi a bawe, o swanetše go gapa dikgomo tša gwe ka moka ga tsona. Ge yena mong mokgonyana a ka re ga gona taba, le ge o mmulaile bona beng ka nnoši ba e kupile. Ge e le dikgomo tša ka di buile ka bana ba baka. Gona ga go na taba dikgomo a ka se ke a gapa ka go rata ga gwe. E seng gore o thibela ke molaš. Ka go se gape mowe ga gwe ke gore bogwe a bja hwa, e sale bogweng bja gwe.

1393 3022 (d) Taba e ya kgapo ya dikgomo bogweng e thlagiša ke fela ka baka la boloi. Dikgomo tšo a mokgonyana o tla gapa. Ge mohu a ile a siya bana, bana bawe ba ka se ke ba lebala ga makgolo wa bona. Ba tla no fela ba neka ba e ya ba bona bo makgolo wa gwe. Ba diyo neka ka gobane papago bona a dumele ge ba e ya. Ka gobane thuto e kgolo ewe a ba rutago ke gore ge le ka ya ga makgolo wa lena o le bolaya a e tša mo a bolaile mmago lena.

3023 (e^a) Mokgonyana ga a tla gape dikgomo ga makgolo wa gwe, ke gore o direla gore morwa wa gwe o tla ya a tseya gona mosadi. Bjale ge a yo nyala mosadi yowe ba ka se ke ba mo phophela ka mantla, ka go tseba gore dikgomo tša papagwe di gona. Bjale ge papago mosogana a ile a gapa dikgomo, morwa wa gwe a nyaka

go tseya mosadi ga makgolo wa gwe. Go boina kudu ka gobane ba tla mo nyaka dikgomo tse la papagwe a go di gapa pele, ba kgone ba mo dumella go tseya mosadi. Ka morago ga mo a ntshitse tseve gona, a ka kgona a nala mosadi yowe ba ta go mo fa yena. Bokaone ke ge papagwe a hwile gona ba tla no mo phephela ka mokgwa o ba phophe ago ba bangwe. Ba mo amogela fela ka baka la gore ke ngwana wa moredi wa bona.

- 1394 3024 (e^b) Ge makgolo a ka gana go amogela motlogolo. Makgolo o wa lwa, ka go riale mowe mokgonyana a ka nyaka go tseba. Ka baka la gore moredi wa bona o bolaile ke bona bjale mokgonyana a se ke a gana dikgomo. Ka baka la kgano ewe ya bona, mokgonyana a ka gapa dikgomo tsa gwe bogwe bja mpa bja fela. Ka baka la gore malala-mabe a gwa thoma mokgonyana go thophile bona ba ga makgolo. Ke mowe o kwago ba re, o se ke wa re o e bola e thotsa wa e nanetsa lekgwara e tla thonkgaga. O swanetse go gapa dikgomo tsa gwe ka moka ga tsona a yo tseisa morwa ka tsona.

3025 (f) Ge go na le ngwana goba bana ba bathlankana, mogo bona a ile a hwa ka baka la go loiwa ke batswadi ba gwe. Mokgonyana a se ke a ya go gapa dikgomo. O direla gore bana gwe ba se ke ba tswenyega. Makgolo wa bona a ba tware bjale ka ge moredi wa gagwe a sa phela. Le ge papago bona a ka hwa, a tsebe gore makgolo o tla sala a tswere bana ka diatla tse pedi. Mogolo wa bona ba tla mo fa mosadi. Ke mokgwa owe bakgonyana a ba bangwe ba tshahago go gapa dikgomo ga makgolo wa bona.

- 1395 3026 (g) Kgapo ya dikgomo ge mosadi a ile a hwa ka go loiwa a ya tlala kudu. Ka baka la gore a se ba bantsi bawe ba ka bolayago bana ba bona. Le banna a ba tlala bawe ba la bplayago basadi ba bona. Taba e e atilego kudu ke ya go loiwa ke ba bangwe, le ge e le ba madi a ntowe, bjale wa hwetsana e le wa lapa le seke. Ka go riale mowe taba ya go tlala ke ya go

lifiša moloi yowe. Ka dikgomo tšewe tša go lefa mohu, mokgonyana a bošlê ga makgolo wa gwe go tše ya mosadi wa se-bula-ntlo.

B3 Mosadi o wa hwa, ge go nyakišišwa ditaola tša se ke tša tiya bakgonyana goba makgolo.

3027 (a) Mohu o bolaiile ke yo mongwe kantle le mokgonyana goba makgolo. Mokgonyana a na molato le makgolo wa gwe, o na le molato le moloi. O swanetše go tšhubiša moloi mollo, ke gore o swanetše go mo f rera gore a mo lefêle. Makgolo le yena o tla ema le mokgonyana wa gwe. A go kgathalege goba mohu o be a na le bana ba bantsi le gore e be e le motšhofadi. O swanetše go ntsha dikgomo tša go lekana thlôgô ya motho.

1396 3028 (b) Dikgomo tša go lefa mohu, i ke tša mang. Dikgomo tšewe ke tša monna wa mohu. Ka k tšona o tšeya mosadi wa go ema legatong la yola wa go hwa. O tšeya mosadi mowe a go ratago, goba o nyaka go boela ga makgolo wa gwe ke go rata ga mokgonyana. Go tšeya mowe a go ratago a še gore o thladile ba ga makgolo wa gwe aowa, ge mohu a ile a šiya ngwana wa mothlankana, n wana yowe ke yena yowe a tayago a tšeya mosadi ga malome wa gwe. Le ga e le moditsana o tla ba a lala a di bone. Ge a na le bana ba basetsana o tla ba a tsama a kwatamiša letolo, mothlomong o tla hwetsana yowe a rego ngwana wa noga ke a ruwa, a mo fa dikgomo a lefa ka tsona.

3029 (c) Legotlo le setefa ka setopo. Ke bogolo-golo, ka gobane moloi a loya yo mongwe motho e be ba bolaya. Ke moka ya ba o lifile lehu la mohu ka setopo sa gwe. Ka go riale mowe mokgonyana a na maloka a go nyaka selo go makgolo goba ga bo moloi. Ge nke ga gwa loya makgolo wa gwe, o tla ya a tšeya mmula-ntlo. Makgolo le yena o be a bolaiwa ge a loile, go bjale ka yena mokgonyana le yena ge a ka bolaya mosadi le yena o be a bolaiwa. Boloi e be bo sa nyakege kgale, ka gobane ba thloka go bolaya moloi e be ba re a ka laya

1397 butši. Ka baka lewe boloi e be bo sa tlala kudu.

Temana ya 11 bo Mammalane le bona e be ba gapiwa.

3030 Bo Mammalane ke gore manamane a dikgomo tšela a go nyala ka tsona. Ge mosadi a ka sala, mokgonyana o swanetše go gapa dikgomo tša gwe tšela a go nyala ka tšona gammogo le bo Mammalane. Ke molao wa bagolo-golo, wa go gapa le bo Mammalane, gammogo le bana. Bjale molaš o, o be o šadiwa morago fela ka gobane thlalo e be e sa nyakege. Ka go dira ka mokgwa owe, ke go direla gore batswadi ba bone gore thlalo e ya goboša motho a fetoga modidi wa badidi.

1398 3031 Go gapa le bo Mammala go šupa gore mosadi a nyadiwa, dikgomo tšewe a go ba a nyetše ka tšona e be e le mafiša. Ka gobane e be e le molaš, a e be kgopolo ewe e sa gopudiwi, ka gobane motho a re o wa e gopola e be ba mokgala bjale ka mpja. Kganthe tokelo ke gore ge mokgonyana a gapa le bo-Mammalane, makgolo le yena a fete le bana ba moredi wa gwe, ka baka la gore ga gona kaano ewe bana ba tla šalago ba aana ka yona. Kaano ya mothopo wa papago ke dikgomo tša go nyala mmago, le ge mago a ile a thlala, ba ya ba gapa dikgomo tša monyalo fela, manamane ba a tlogela a tla šala a tswala. Bjale ka ge manamane a mosadi e le bana bawe ba šetsego le panago bona.

3032 Pakaeno bo Mammalane ga ba gona, ka baka la gore dikgomo e be di sa fišwa. Taba ya bobedi mokgonyana a ka se ke a gapa bo Mammalane a gona a dula le bana. Bana bawe ba swanetše go ya go dula ga makgolo wa bona, ka bakax la gore ke manamane a moredi wa gwe. Go bjale ka ge motho a ka no imiša mosadi a sa mo nyala, ngwana a ka se ke aana monna yola, aowa o tla aana wa dikgomo.

Temana ya 12 mosadi a ka se se nyale ka nnoši.

3033 Mosadi wa go tshaba goba go duma go tshaba a na le dikgomo

tša gwe. Yena ka noši a ka se ke a nyalla ke gore go fa monna wa gwe dikgomo. Le ge ana le dikgomo tše dintši a ka se ke a dira go lefela monna. Taba kgolo ge a šetše a tlogetše monna wa gwe a ile a dutši la eng la magwe, bjale a bona gore ba tswenya batswadi ba gwe, gona a ka ntsha dikgomo tšewe tša gwe a fa batswadi gor ba fe mokgonyana.

1399 3034 Dikgomo tša mosadi di tšwa kae, mosadi o hwetšana dikgomo ka bongaka le go lema, a rekisa mabêlê. Bjale mabapi le dikgomo tša mabêlê di boima kudu go gapiwa ke mosadi yena mola a thadile. Mabêlê ke ya mosadi ge a sa sala, ge a thladile mabêlê aana dikgomo. Ka baka la gore ge a tloga bogadi a ka se ke a tloga le mabêlê. Bjale go bale ka tšona dikgomo tša go rekiwa ke mabêlê a mosadi. Ge a ka tloga bogadi a ka se ke a gapa. Dikgomo tša go aana mosadi ke tša bongaka bja gwe, ka gobane medi o be a epa a le noši. Dikgomo tša mabêlê ba ka ntsha gana bjale ka ge polabolo e re maatla a motho yo mongwe a lewe. Le ge ditaba di'ka išwa kgorong kgoro e swanetše go ba ntšhagantšha.

3035 Dikgomo tša moredi wa bona ba swanetše go di boetša. Ge batswadi ba sa ka ba mo fa dikgomo tšela a go ba fa gore ba se tlemolle, gona moredi wa bona o tla re nna a ke na batswadi, ka baka la gore molato wa ka ke lifile ka noši, godimo ga mo dikgomo di ile tša ja ke batswadi ba ka. Go buiša ga dikgomo go moredi wa bona, ke go mo šupa letolo. Letolo lewe ge e tla ba le ngwana wa mothlankana ke yena x yowe a tla ya go a tšeya letolo lewe. Ke gona dikgomo tša gwe di buile.

1400 3036 Ge a ile a tloga le monna yo mongwe, bjale monna yowe a se na selo, yaba mosadi o na le dikgomo. Ka metha mosadi ga tloga monneng o tloga ka baka la go tswenyana le monna. Bjale monna yowe wa bovedi ke yena yowe a swanetsego go ntsha dikgomo tša go mo nyala. Bjale ge mosadi yowe mo a ka thuša

monna yowe wa go thloka dikgomo, a ntsha tša gwe dikgomo a se nyala. Monna yowe a tla ba mothlankana go mosadi, yo mogolo e tla ba mosadi. Basadi ba mohuta owe ke dingaka ka gobane ba hwetsana dikgomo ka dithlare tša bona.

3037 Ge mosadi a se na le papagwe, bjale mosadi e le sephuruphuru. Ke gore a sa kgone go dula le monna lebaka le letelele. Bjale mosadi wa mohuta owe batswadi a be swanêla go ja dikgomo tša batho. Ka baka la gore ba ka se phora ka pudi ya lengwai. Mothladiwa wa pele, mothladisi o tla nyala ke moka ba fa mothladiwa dikgomo tša gwe. Ba re ba sa dutši ba lebeletše gore o dutši le yola ke moka a tlogela yola a tšeyana le yo mongwe. Ge papagwe a phela o swanetše go lefela mokgonyana wa bobedi, wa boraro a gane go amogela dikgomo tša gwe. Mogongwe a diyo tšeya moredi wa gwe a yo dula naê. Monna yowe o tla no ya bjale ka monna yo a segetšego.

1401

Temana ya 13: Bothlatse bja monyalo.

3038 Ge mokgonyana a ka sala ke mosadi, molato wa se ke wa fêla ka se gae. Mokgonyana a isa ditaba kgorong. Ba phophefi ba dikgomo tšewe tša mothladiwa ba swanetše gore ba be gona go fa bothlatse bja dikgomo tšewe ba go di bona mothlang ba phophelago. Dikgomo di sepela ka dibaka, bjale dibaka tšewe le tšona di swanetše goba gona. Dibaka ke tšona dithlatse tše dikgolo godimo ga dikgomo tša monyalo, ke tšona tšewe di swanetše go fa kgoro bothlatse bjo bo tletšego.

3039 Dibaka di pedi tša monyalong wa go nyala mosadi. Sebaka sa bo mosogana yowe elego maditsela wa go isa dilo tša esogana bogweng. Ke wa pele ka baka la gore ke yena.yowe a tla go isa mabotšo a go tsibisa batswadi ba mothepa gore morwa kete o kane le ngwana wa lena. Ke yena mmei wa sebaka sa bogweng, ka gobane a ka se ke a fithla a botša batswadi ba mothepa ka noši. O re go fithla a tsena ka mosadi yo mongwe wa mowe motseng, gwa ba yena a isago mantsu awe a tswago naê.

RM/

1402 Ke moka ge a boela morago o ba botša gore ke ile ka tsena ka mokete. Ke moka selo se sengwe le se sengwe ge se ya ga makgolo se tswanetše go feta diatleng tša gwe, e be yena a fago makgolo. Dilo tšewe le tšona di tsisa ke sebaka sa bo mosogana.

3040 Sebaka sa bo makgolo se amogela dilo tša monyalo.

Sebaka sa bo mosogana se šupiwa dikgomo tša go nyala. Dibaka tša monyalo ke tša basadi, banna ba tshaba gore ke batho ba makgowa, ke gore ka lebaka le lengwe a ka tloga a ya makgoweng. Sebaka sa bo mokgonyana se bona fêla ge dikgomo di ya go nyala. Bjale ke moka ba nyadi ba yo nyala. Se sengwe le se sengwe ge ba nyadi ba nyala se feta matsogo a sebaka ya ba sona se fago makgolo.

3041 Dibaka di thusa kudu mothlang mokgonyana e makgolo ba fapane. Mowe ba sa kwanego, ba tla gakollwa ke tsona. Ke mokgwa owe selo se sengwe le se sengwe ge se ya bogwe, se tswanetsego go go feta matsogong a tsona. Ge batho ba sa kwana o ka re yo mongwe a ka se ke a uta selo sa yo mongwe goba go thlalefetša. Kganthe mothlang ba fapanago yo mongwe o nyaka go thlalefetša yo mongwe.

1403 3042 Ba phophedi ba dikgomo ba ba gona, empa mantsu awe kgoro e tla go a thlokomela ke a dibaka. Bawe ba goba ba le gona mothlang owe ba phophelago, ba ka no bolabola empa kudu ba thaba ge go bolabola dibaka. Buntši bja batho ke phefo e boletša le foka le ge ba bolabola.

3043 Selo se mokgonyana a fago makgolo wa gwe kandle le sebaka. Selo sewe a se tsene monyalong. O no mo fa fela bjale ka ge motho a ka no fa yo mongwe selo. Mokgonyana le ge mothang ditaba di fapane, a swanela go di bolabola pele ga ~~kxx~~ kgoro, ka baka la gore a di na bothlatse. Banna le bona a ba f thae-letše taba ya mohuta owe, ka gobane phetolo owe ba tlogo mo

fa yona, ke gore wena ke wena na fa anoga. Dilo tša monyalo
di sepela ka sebaka.

1404 3044 (a) Bjale ka moredi wa Maboya-boesa o be a tsere ke
Sebešeletše, ka morago ke ge a tshaba le Thibedi Mohofa. Ka
morago ga mo a tshabile, mokgonyana a re motho a ba late e se
phuthi. Bjale a ya go batswadi go ba tsibisa gore ngwana wa
lena a ke mmone. Ba re le mono e šo a tle. Ka moragô ga
mo mokgonyana a tlogile, ba bona motho a e tswa ga Mohofê, a
tlilo ba tsibisa gore o tšo tšeya ngwana wa bona bogadi bja gwe.
Bjale ba re ba nyaka go tseba gore thoto ya mokgonyana wa pele
ba lle bokae.

3045 Batswadi ba thabela mokgonyana yowe moswa, ka baka la gore
ngwana wa bona o be a tswenyega. Ba botša sebaka gore sepela
o mmotse thoto ya Sebešeletše ke dikgomo tše mobala-ankokotwana
le dipudi tše thano dinago le dikobô tše mpedi tša bošego.
Ba goma tha ya sa bola mantšu awe.

3046 Mokgonyana yo moswa a bitša ba gabo gore ba tle ba mo
eletše taba e, ka gobane o gakanegile, a tsebe gore o nyala kae.
Ba gabo ba kgobakana, bjale a ba bega molato owe a o dirilego.
Le ka mokgwa owe a swanetše go nyala, go nyala kae. Bjale
ba mmutšiša gore batswadi ba mosadi ba kwana le taba e o e
dirilego. A re ke ile ka roma motho ba kwa a nayo. Ba amoge-
di ba dikgomo tša mothladiwa ke bona gape ke bona batswadi
ba mosadi. Ka go riale mowe ke gore ngwana wa motho yo mongwe
a ka se ke a phophelwa lapeng la motho yo mongwe, o phophelwa
lapeng a magwe.

1405 3047 Mokgonyana yo moswa a nyala ka lesome la dikgomo dinago
le kgomo tše mpedi le dipudi tše nthabe. Ka moragô ga mo
a bolabotše le ba gabo, a dira gore dikgomo tše tša go nyala
di phakise di tswa a yo tlemolla makgolo wa gwe. Ke ge a
roma banyadi ba yo nyala ka dikgomo tše tša ka mo godimo.

3048 Makgolo a roma sebaka sa go ya ga mothladiwa sa gore ba ga makgolo wa go ba re ekgopolêlê. Mothladiwa a re di a kwala le nna ke tla tsibisa la gesu. Le nna e be ke šetše ke fêla pelo ya gore ba ga makgolo ba dira bjang, ka re ke ba butšitše taba ba fo homola. O ba botše ka tšatši la gore ke nna yowe ke a tla. A šala ba bitša ba gabo a ba botša gore ke tlogetše ke nosadi bjale ba re ke kgopolêlê. Ba re di a kwala. Ke ile ka tšatši la gore ke tla ya, ka go riale mowe ke direla gore le lena le tsebe letšatši lewe.

1406

3049 Maboya-boesa a fa mothladiwa dikgomo tše mabala a nkoko-
twana le dipudi tše nthano. Ke moka a re molato o fedile.
Mothladiwa a re aowa k molato a wa fêla, go šetše lethêbô,
merona mpedi le ngwako le dikobô tše mpedi tša bošego. Makgolo
a re o kguputšitše, dikobo tša bošego ke a di tseba le ngwako.
Tšewe ke sa di tsebego ke lethebo le mero a. Bjale ba re
ntšha tšewe o di tsebago re tla kgona re bolabola tšewe o sa
di tsebego. Ngwako ke kgomo, a ntšha kgomo. Godimo ga dikobo
tše mpedi tša bošego tša thiba ke dipudi tše ntharo.

3050 Mothladiwa a tho a go thlaloša dilo tšela makgolo a
re go a di tsebe. Ke ile a ka tla bogweng, ka moswana wa
gona gwa tsoga go na le bjale. Bjale ga re dutši re enwa
bjale gwa tswella mampeule mohlabe a swere mathebo a mpedi.
Bjale le lengwe e be e le la dipela le ditšhipa, le lengwe e
le la dinkwe le dipela. Ke ge o re go thloka selo xx ke go
tswenyega, nka be ke reka lethebô la dinkwe. Bjale nna ke ge
ke okwa gore makgolo o wa le nyaka o thloka sa bobedi. Ke
butšiša morekišī ke re ke bokaya a re ke ponto tše ntharo,
ke moka ke reka ke tšeya ke go fa.

3051 Mothladiwa a tšwela pele le polabolo ya meropa. Bakeng
sa meropa o ile wa šekela ka kudu gore o thloka sa diatleng o
be o tla nana o reka. O botše gore meropa o e adinile ga
Maphowase Telane. Ke ge ke butšiša gore o re ke bokae. O
re o re ke ponto dipudi tše mpedi. Yona mong wa meropa a fa
ke nna tshalete. Nna ke ile ka ntšha

RM/

madulo ba melato ka madulo go riale ke mudi wa lekgotla.

Ba dula ka mokgwa owe a ba botšago ka ona. Ke moka a bula lekgotla la thoma go bolabola. Pele ga gore le bolabole ba gafela ba fapani gore ba thome go bolabola.

3091 Dipolabolo tša Teka. A šna pele ga lekgotla a re morena lekgotla la ba bina tlou. Ke tlile mo kgorong ka go fapana le mame. Ke be ke tsere moredi wa gwe bjale o nthadile.

Dikgomo tše dingwe o di tsere, o mphile fela dikgomo tše mabala a nkokotwana le dipudi tša ntabe. Mabapi le dipudi tšona o mphile ka moka bjale o gana dikgomo tše di nš. Ke lona lebaka lewe ke tlile go ka lona mo kgorong. Ke moka ke feditše lekgotla.

3092 Kgašane a bolabola tša gwe dipolabolo pele ga lekgotla.

Morena lekgotla, ke nnete ke fapana le yo mogolo ka baka la dikgomo tše di nš. Dikgomo tšewe a ke di tsebe. La mathômô o ile a tliša pšš e tšwa e gapa ke dikgomo tše mpeui. Bjale tsatsi la monyalo o ile a nyala ka dikgomo tše nthano le dipudi tše ntabe. Bjale dilo tšewe ka moka ga taona ke mo file, ke šita go mo fa dikgomo tšewe ke sa di tsebego. Ke moka ke feditše lekgotla.

3093 Mathoke ke tšebaka sa bobedi. Ke a loša ba bina tlou.

Nna mabapi le pšš a ke tsebe selo, ke tseba tša monyalo.

Dikgomo tša monyalo ke ile ka bona dikgomo tše nthano le dipudi tše ntabe. Ke moka ke tšewe ka go di bona. Ge a riale a fetša polabolo ya gwe.

3094 Lekgotla bjale pšš e ile ya amogela ke ke mang ka baka

la gore sebaka a se tsebe. Teka a re ka lebaka lewe sebaka e

be e le Mogano. Bjale Mogano o kae. Makgalangake ke mago

Kgašane a phakiša go fetola. A re o wa babja. Bjale ditaba

ka moka re a di tseba. Ngwana yo wa ka o diyoba le manganga

dikgomo tšewe o wa di tseba. Kgoro ya re ke wena kgogo tswadi

o ke o nape o bolabole gabotse ka mokgwa owe o di tsebago ka

8na. Ba mo fa sebaka sa gore a bolabolâ.

1425 3095 Dipolabolo tša Makgalangake ka botalo. Dikgomo tšewe Kgašane o wa di tseba o mmakatša ge a di ganetše. La mathômô o ile a ya a kgo ele kgomo bana ba gwe ba šitega, ba mo fa kgomo ewe, a sela tlala ka yona. Kgomo ya bobedi moredi wa gwe o ile a utswa kgogo mong wa yona a fxe re ke molato, a ba lefê ka kgomo wa lefa ka kgomo e ba goba ba no e be ya šakeng la go ba se šu ba go fa fêla yona. Ka morago ga mo o lifile wa kgona o e ya go ba tsibiša, ba re a gona taba. Kgomo ya boraro o ile wa e kgopela ya go lefa molato wa go wa go utswa pudi. Ka morago ga mowe ke ge ba tliša kgomo ya pōō e tswa e gapa ke dikgomo tše mpedi. Mo nyalong ba ile ba ntsha dikgomo tše nthano le dipudi tše ntabe. Kgomo e ngwe ke ya go fa ngaka ya go bōfêla mosadi wa go. Ke moka ke yona thoto ya ga Thekgoka.

3096 Dilo tšewe e be di tsisiwa ka sebaka, aowa yena o be a fo ya a kolota ke moka a e tla a mpotša. Bjale gona le yo mongwe yowe a tsebagō bjale ka yo mmagwe. Moratho wa Kgašane Maselo a dumelana le polabolo ya mmagwe. Makobeng a re nna e be ke se gona mo gae. Melato ewe nna a e boletsego yona ke tšile ka e kwa bjale ke šitwa gore dikgomo tša go e lefa di be di tswa ga Thekgoka.

1426 3097 Kgoro ya re go Kgašane ge gona le maekutlo o ka bolabola gapê. A re morena dikgomo tšewe di balabadiwago, ke dikgomo tše ba go nyala ka tšona. Tša go ya go adima a ke di tsebe. A ke xre motho ge a adimile seio ga yo mongwe o boya bothatse bja gore ka moswana a se ke a thanoga. Bjale wena kgogo tswadi, dikgomo tšewe e be ba fo fana ka babedi. Ge a e ya o be a mpotša ge a tšo boya le gona a mpotša. Teka o be o no mo fa o le nnoši, ke be ke tšibiša rangwane ke moka re mo šupê. Bakeng sa Mogano, ka moka ba dumelana gore ba tswa ba gapa pōō ka kgomo tše mpedi. Bjale tše ba fapanago ka tšona a di na sebaka.

3098 Bjale ditaba tša ga fêlwa lekgotla gore ba di thlahune. Lekgotla la re felo mo a re kwešiši gabotse ka baka la dikgomo tša go fana ka tsufing. Bjale ka theko e ngwe re bulega di-tsebe ka baka la gore ba gabo ba di tsebe. Ka baka lewe Kgašene o tlemile ke ba gabo o swanetše go ntšha dikgomo tšewe a fe mothladiwa. Kgomo ya go tawa namane ga e gona. Ka go riale mowe dipolabolo tsa mmagwe di a kwala o bolabola nnete, ka gobane o šupa le ditsela tšewe tša go sepela ka tšona. Ditaba a diš selejeng rena re bona Kgašane molato.

1427 3099 Selepe sa re Kgašane a ntshe kgomo tšewe dine le kgomo ya manganga thaa a bana. Le ge a bolabola nnete rena re ka se ke ra di tseba ka baka la gore molato o tlemile ke batswadi. Ge batswadi ba di tseba le ge sebaka se se gona ke molato. Sepelang le mmotše ka mokgwa owe. Bjale ba ya ba mmotša ka mokgwa owe selepe se rešilego ka gona.

3100 Kgašane a ya bonyela mpja, a etumela molato. Ge a le kowa bonyela mpja a roma motho gore sepela o botše ba kgoro ke dumela molato fêla ka baka la setlemo sa ba gešú. Ba mo fa letšatši la go tliša ditefa. Ke moka a bula difate a tloga. 3101 A tliša dikgomo tšela ba gore a di tliša ka letšatši lela ba go mmotša lona. Ke moka ba re molato wa go o fedile. Ba roma motho wa go bitša mothladiwa. A ya a boya naš. Ba mo šupa dikgomo tša gwe. A ntsha kgomo ka e ntowe a tswalla kgoro ka yona. A gapa kgomo tše ntharo. Ke moka molato wa bona wa fêla o e tla mowe.

1428 Temana ya 14: Bokunyata bja sebaka.

3102 Dibaka di swanetše go ba pedi ka baka la gore ba tshaba go kunyiwa. Ge sebaka e le ka se tee (ntowe) ge e le thuhu a ka no uta dilo tše dingwe tša bakgonjanya le ge a di tseba a re a di tsebe.

RM/

Ke baka lewe go diriwago gore di aka di be pedi. E áita le ga go le bjale yola ge a nyaka go emella ba bangwe o no gana, ke moka ya ba kganetsano ya dibaka. Bjale mowe ke taba ewe banna ba tla tswago kudumela, ka baka la kganetsano ya dibaka. Sa bo mokgonyana se éma le mokgonyana, sa bo makgolo le sona se ema le makgolo. Ke kgopa nnee ge e le kgopi ga e tsibiwi mowe yo nwago. Kgagara e hwa ka mathong, wa nnete a ka se ke a fenywa ke wa maaka.

3103 Dilo mo diya bogweng di sepela ka ditsela tša tšona. Ka ditsela tšewe tša tšona, a se di tsela tša sephiri, ke ditse-
la tšewe di tsibiwago. Ka go riale mowe go ba lamola ke go nyaka go tseba modiro wa se sengwe le se sengwe. Gona mowe ba tla hwetšana yo a nago le nnete. Ka ntle le mowe gona le ngakeng ba ka ya, ya ba yona yo ba lamolanyago. Bjale ka
1429 Kgašane le batswadi, ge ba mo nyamolla ka go mo atšetša dikgomo tšewe a sa di tsebego. Ke baka la gore ke pakaeno mola e be e sa le segale e ka be ba ile ba ya ngakeng.

3104 Bjale ka Makello le Seele Paleša. Makello ke wa ga Mongale bjale papagwe e be e le Makonkwane, a hwa mojalefa gwa šala yowe morwae. Umagwe ke Thokwane yena a šala. Bjale Makello a tšeya mosadi a ba re ke Maganong. Kgaitsemi ya Makello ke Malokweng yowe a goba a kwane le Theele ka tšeano. Bjale a tšaba le mothoka yo mongwe ba re ke wa ga Seakole. Mothoka yowe o ile ko bega batswadi bjale batswadi ba re mpeša a re mo rate. Se nthokana sewe sa tsielega.

3105 Sa boiša mosetsana ga gabo. Senthokana sewe e be se bereka kgaufsi le mo nageng ya gešu. Ba ile ge ba tshela noka ya morola sa re ba o senela ke tlilo go hwetša. Mofuriwa a na maano maano a ra le mo furi. Ke moka a ba a sepela. Senthoka a sa namela pašekela ya tšona sa tšaba ka yona. Malokweng a mo e ela a bona a sa mnone. Ka baka la go boifa go ya ka gae, a utama mowe go fithlela letsufi e tswara.

Ke moka a ya a tsena ka motseng wa ga Popela, ya ba bona ba mo
isago ka gae.

1430 3106 Malokweng ke moka o thladile Theele o nyaka go fo dula
lapeng la magwe. Batswadi ba ile ba lifisa mothoka yowe dikgo-
mo tse nne kgorong ya kgoši ya gwe Mohlaba. Ka morago ga tefo
ewe ba re ba mo isa bogadi a napa a gana. A re ge e le go
tseiwa dimpaletse bokaone ke go fo dula lapeng la mma. Ba
kilo tseya go tiya gore kotse mothomong o tla o kwa go baba a
ya, a napa a gana. Bjale ba ntsha matho ba mo lebella.

3107 Malokweng o ile a dula lebaka le letelele a le lapeng
la magwe. Mmona yowe a goba a mo tseya a no fela a etla, le
go mo lebella a sa mo lebele, ka gobane g ba re go lebella
motho ke go mo rata. O ile a dira lebaka la mengwaga e mpedi.
Bjale alesa a fela pela pelo a re ke nyaka dikgomo tsa ka.
Batho ba ile ba mo kwela ba re o wa kwala ka baka la gore o
filo sala a le nosi, dithaka tsa gwe ka moka ba na le basadi
ba bona.

3108 Monyalo wa alesa dikgomo naka ke kgomo tse ntshupa, ya
go supulla ke tshalete diponto tse tharo. Ge ba phathagantsha
le tshalete ewe ya ba dikgomo tsa mabala a nkokotwana le dipudi
1431 tse ntharo. Ditshalete tse a go ba a fela a tliša ke diponto
tse nthano. Ge e gobana le ela ba rego ke kgomo ke diponto
tse mabe a a nkokotwana.

3109 Malesa a ya a gapa dikgomo naka tse ntshupa le dipudi tse
nthano di nago le diponto tse dine le lesome la maseleng. A ba
botša gore go setse diponto tse ntharo le lesome. Ba gana ba
re tsewe a re ditsebe. Sebaka e be e le Magano mogatša Makello.
Ke thona mong sewe ba theletšago sona kudu ka gobane dix re go
tloga matsogong ga sona tsa ya ga makgolo. S, kowa ga bo
mosogana e le matsabole. Bjale sebaka sa kowa ga bo makgolo sa
re a ka di bona. Sela sa re ke di bone. Ba palakana ba fa-
pane ka baka la tshalete ewe.

3110 Malesa a isa ditaba kgorong ya ga Mothabe. Ba kgoro ba ya ba amogela ditaba. Ba mmotša gore ka tsatši la gore le tle. Ke moka ba roma motho go tsibiša ba ga Mongale. A ya a ba botša gore ka tsatši la gore le a nyakega ka kgorong ka molato wa ga Malesa. Ba re re di kwile. Ke moka a goma, a ya a botša kgoši gore ke tšo ba botša.

1432 3111 Ka lona letšatši lela kgoro ya go ba beela lona ba fithla ka lona. Bjale mmudi wa lekgotla a bula lekgotla. A begela bafapani ka mokgwa wa molao ga mōgō le lona lekgotla. A goma a dula fase.

3112 Malesa a ena pele ga k lekgotla a re morena lekgotla. Ke tšile mo kgorong ka go fapana le ba ga Mongale. Ke be ke tšeya moredi wa bona, bjale o re a sa nthata. Bjale ke ile gore ba mphe dikgomo tša ka ba mphile. Bjale re fapana go-dimo ga diponto tše ntharo, ba re a ba di tsebe. Diponto tše ntharo di ile tša šupulla ntshupa. Lesome le lona ba gana ba re a ba le tsebe, kganthe ba ile ba lefa molato wa yo a goba a mo apeela ge e be e le ngwale. Ke moka ke feditše.

1433 3113 Dipolabolo tša Makello, morena lekgotla. Ke nnete kgaitšedi ya ka o ganne momma yo. Bjale a nyaka dikgomo tša gwe, ra hwetsana gore o wa kwala. Dilo tša gwe ka moka re mo file. Tšewe a di bolabolago tšona a re di tsebe morena lekgotla a dula fase.

3114 Mmudi wa lekgotla a re pe e ga gore ba di bolabole, ditaba tša thlalano di a tswenya mo kgorong. Ke riale ka baka la gore batho ba tla ba bega ditaba tšewe elego lefela, ka baka la gore dibaka a di di tsebe. Bjale re tla kgopela dibaka gore di bolabolš. Ge a riale a dula fase.

3115 Matsabole sebaka sa kowa ga bo lesogana. A loša lekgotla ka morago ga tšona go bolabola. Dilo tše ba ile ba ntshupa tšona ge di išwa bogweng. Ke bolabola pono ya mathlo e sego fa. Sewe ke ilego ka fa sebaka sa fa ba ga makgolo

ke lesome la naseleeng a go lefela mo apeedi wa mothepa mo a be a bolla.

3116 Maganong sebaka sa bogweng. Nna dilo tsewe ba di bolabolago a ke di tsebe, tsewe ke di tsebago ke di bolabotse ka moka ga tsona, ba ba file. Bjale go fo bolabola selo se ke sa se tsebego nka lena pelo. Ke moka ke feditse.

1434 3117 Ditaba tsa lathlelwa dimpjeng tsa mosate. Matsabole ke mosadi wa mogolo wa mothladiwa bjale magano le yena ke mosadi wa mogolo wa mothadi. Taba ya mohuta o a se taba, sebaka goba dibaka go swanetse go ba batho ba sele. Bjale ka mokgwa o, ga go kwale, ka baka la gore sebaka sa ga Malesa a sa fa sebaka sa bogadi ka letsogo la sona. Bjale magano o re a di bona. Ka go riale mowe le re sepidisa letsufing.

3118 Lekgotla la bona Malesa phoso. Malesa o bigile maka, ka mokgwa owe go setsego go thlalositswe ka mo godimo. Re a go bona gore o likisa go bolabola nnete ya go bjale nnete ya go ke le fela, ka baka la dibaka ka gobane a tsa di bona. Molato o wa o tseba sepela bonyela mpja.

1435 3119 Ma esa a ya bonyela mpja. Bjale a roma motho wa go botsa lekgotla, gore sepela o ba botse ge e le go loba ke lobile, ka baka la ke melano ya bona, ke epona phoso ya go bega maka awe ke fiwago ke dibaka. Sebaka sa ya sa bolabola wantšu awe a bolabotsego ke Malesa.

3120 Lekgotla la re sepela o mmotse a tswa le kgoro ka dipudi tse mpedi. Sa ya sa mmotša ka mokgwa owe. Malesa a ntsha pudi tse mpedi. Molato wa bona wa fela o etla mowe. Go ja monna a se go mo fetša go riale ke Malesa.

3121 Bokunyata ga bo diri ke makgolo fela le mokgonyana o wa dira. Bjale ge mokgonyana a yo dira bokunyata ga makgolo wa gwe o wa thoma a kwana le dibaka ka seatla kobong. Gona bofora bja gwe bo tla fetoga ya ba nnete.

Bjale ka Masete le Mothabe. Moredi wa Mothabe o be a tsere ke Matsurutela bjale a sala a na le bana ba basetsana ka bararo le mothlankana. Bana ba babeui ba tloga le mago bona, gwa sala wa mothlankana le a mosetsana. Ba sala ba fetugile ditshuwana lapeng la mago bona.

1436 3123 Mokgonyana a nyaka dikgomo ga makgolo wa gwe. Mothabe a re ngwana wa kgoro a ke a sala, re sa yo mmitša a boya bogadi. Ba ya ba dira bjale ba mmitša a boya, ba ya ba mo tlogela bogadi. Letsatsi a la ka la dikela a le mowe bogadi o ile a gona a boela mowe monneng yowe a go tshaba naê. Ba leka go tiya ka mokgwa owe ba ka kgonago, ba motša gore a dule bogadi. Tsewe ka moka ga tšona tša se ke tše ba thuša.

3124 Ba ga Mothabe ba se tlema ka noši ka go beya letlobo la noga. Ba ile ba re go bona moredi wa bona a ba sitile go boya bogadi, ba re swanetše go tshoša motshabiši ka gore Masete o nyetše ka lesome la dikgomo le kgomo tše pedi di nago le diponto tše lesome le ntabe le dipudi tše lesome. Ka go riale mowe bona beng ba re ba tshosa motshabiši gore o tla buisa ngwana wa bona bogadi. Taba ya bobedi ba bolabola taba ewe ba le ka kgorong ya mothadiwa. Le ge ba ile ba dira gore ba tshoša mothadiši ka tobo lewe la noga, a se ke a mmuiša. A re a se ke se tswara ke tau sa lopela nkwe, nkwe e le selo se thenyane.

1437 3125 Mosauli o nyadiwa lapeng la mmagwe go riale ke ba ga Masete ba fetola sebaka sa mothadiši. Bjale ba ga Mothabe ba boela ka gae ga bona gaaungô le mokgonyana yo moswa. Mokgonyana yowe ke mothinyi wa malapa a batho a na dikgomo tša go nyala. Bjale ba Mothabe ba re go mokgonyana yowe moswa a nyale, re fe mothadiwa dikgomo tša gwe. A nyala ka lesome la dikgomo fela le dipudi tše ntabe dinago le lesome la diponto. Ba le ka gore a ntshe go feta mo a ntshitsego tša thoka.

3126 A go gopolwe gore mokgonyana yola wa pele o ile a nyala ka bokae. Ba ile ge ba bala ba hwetšana gore dikgomo naka ke dikgomo tša mabala a nkokotwana, dipudi ke dipudi tše ntharo dinago le diponto tše lesome le diponto tše dinē. Motho yo mongwe a re direng tša boela moragō, ganthe tsatsi lela ka kowa ga Masete le badile tše dintsi. Ba re o wa kwala, tšewe e be re fo bolabola fela, re tshoša mothadiši gore a ka se ke a dikgona. Di a kwala ba bina tlou.

1438 3127 Ba ga Masete ba ekgopolele go riale ke ba ga makgolo. Bja'e morumiwa a ya a botša ba ga Masete gore ba ga Mothabe ba re ekgopoleleng. Ba re sepela o ba botše re sa botsana, ka tsatsi la gore ke rena bawe. Ke moka sa goma sa ya sa bola mantšu awe. Komana dula o bapilwe sa ka ganong ga komana goba dira se tuka mollo. Go riale ke monna yola a gore ka tsatsi lela le ile la bala ka buntši lehono direng di boela moragō. A re go bona ke seena le se beng ka dipelong tša lena. A ba ka ba šetša polabolo ya gwe.

3128 Ba ga Masete ba gapa dikgomo tša mabala a mpedi, dipudi tše ntharo le tšalete ya lesome la diponto di nago le diponto tše dinē. Bjale ba re tše re a di bona, re sa le nyaka dikgomo dine dinago le diponto tše mpedi. Bjale bakgonyana ba phutše kgudu ka mpeng. Bo makgolo ba thoma go gopola seema sa monna yola. Ba re monna wa ga Masete go pateletšana ga go botse, tšewe o di bolabolago a re di tsebe. A re le a di tseba ke lena le nyakago go mpateletšago.

1439 3129 Monna o gapeletša ba ga makgolo wa gwe go tseba dikgomo tšewe ba sa di tsebege. Ka morago ga mo ba mo file dikgomo tšewe bo a ba di tsebage, a tšeya le bana bala ba gwe a tloga ka bona. Bjale a re dikgomo tšewe tša ka ke a di nyaka. Ba mo fetola ka gore tšewe re a šitwa go di ntsha ka baka la gore x a re di tsebe. Ganthe mothadiwa o ba tsene fase ka dipolabolo tšela ba go di bolabola kowa kgorong ya ga Masete,

o rekile sebaka, ka kgomo. O amutšitše gore ge o ile wa nkenella ke tla go fa kgomo ba dumelana. Bjale a re go ba ga makgolo wa gwe, ka baka la gore le gana go mpha dikgono tša ka le re a le di tsebe, ke tla le isa kgorong. Ba re di tseba ke wena.

3130 Masete a sokologa a bega ditaba kgorong ya ga Mothabe. Ditaba tša aangelwa. Mona ntso a e kgamole, ba bitša Masumu gore a tle a ba a tholê. Masumu a tla le di boledi tše dingwe tša kgoro ya gwe. Ka lona letšatši lewe la kathlolo bafapani ba ba gona gammôgô le dibaka .

1440 3131 Mothabe a šma pele ga lekgotla a re morena lekgotla la ba bina tlou. Ke bitšitše Masumu gore a tle a re ath'ole ka baka la gore mo a ntso a e kgamole o gamola ke yo mongwe. Bjale Masumu o bitše ke nna ka mokgwa o ke šetšego ke thlalošitše ka šna. Mmigi wa ditaba ke Masete, o bigile ba ga Mothabe ka mokgwa o a fapanego nabo ka ona. Morena bona beng ba ta ba ba landiša diphapani tša bona. Ge a riale a boêla a dula fase.

3132 Masumu a re dikolobe kgakala, dikolobe tlase. Ke moka ba dula ka madulo a bona. A re le kwile ka mokgwa owe kgoši e šetšego e laudišitše ka ona. Re tla tsena ditabeng, ke kgopela lekgotla gore le lamolanye batho ba. Koma e loma beng ba yona, ke riale ke ra gore le se ke la tšhaba go botša kgoši ge e na le phôšô, le mnotše. Ka moswana o tla tla a go athlola, a ka se ke a rakiša lehufa la mabana. Bjale Masete motho yola o fapanago naê šo. Mothabe o nyaka ke Masete. Bjale Masete o ka bolabola pelaelo ya go. Ge a riale a dula fase a fa asete sebaka sa go bolabola.

1441 3133 Dipolabolo tša Matshurutela. A šma pele ga lekgotla a re morena lekgotla. Ke tšile mo kgorong ka pharano ya ka le ba ga makgolo. Ke be ke tsere moredi wa bona bjale o nthadile. Bjale ka nyaka dikgono tša ka. Ba mphile fêla dikgono tše

mabala a mpedi, dipudi tše ntharo dinago le diponto tše lesome le diponto tše dinē. Bjale ba gana go mpha dikgomo tše dinē le diponto tše mpedi. Ba re ga ba di tsebe. Ke yona phapano ya ka le ba ga makgolo.

3134 Dipolabolo tša Mothabe. Šma pele ga kgoro, a re morena lekgotla. Ke nnete moredi wa ka o mothladile. Bjale dilo tša gwe re mo file ka moka. Tšewe a di tswadišago tsona a re di tsebe. Ke moka ke feditše go bolabola lekgotla.

3135 Re tla tawara tau ka dikana lekg tla go riale ke Masumu. Fela tswala banneng a e fa relwe. Ke Šma ke kgopela bafapani dibaka tša bona gore ba thlaloše ka mokgwa o ba go bona ka Šma. A goma a dula fase a fa dibaka sebaka sa go bolabola.

1442 3136 Motho-Mosetha ke mosadi wa Thepalo Mothabe. Ke yena moamgedi wa thoto ya ga Masete. A Šma le ba ga Masete a re dilo tše ba diganago ke ile ka di bona. Kgomo ya mathoma ke ya go kwatamiša letolo ka baka la tala. Kgomo ya bobedi ke ya go fa nyaka Magatikele a ile a afa vena mosadi wa bona. Dikgomo tše mpedi ke tša tala. Diponto ke tša dikobo tša malopē tšewe di ile tša tla e le diponto tše pedi. Ka moragō ga mowe ke ge ba etla go nyala. Tša monyalo ke tša tšewe ha ba filego. Dipudi tšona bakgonyana ba bola maaka dipudi tša bona ke tša tšela ba ba filego. Ke moka ke feditše.

3137 Mothabe a ntshe dikgomo tšewe dine a fe ba ga Masete. a be re gopola gore ditaba di tla ba boima bjale ga di boima ka baka la sebaka. Mabapi le dipudi di ka se ke tša tswa ka baka la gore sebaka a se di tsebe. Koma e loma beng ba yona. Mothabe o wa di bona ge a ija tša bagwe. Re mo nyaka kgomo ya go gapa tšewe.

1443 3138 Mothabe a ntšha dikgomo tšewe. Ba šupa Masete dikgomo tša gwe. Kgomo ya bothano ke ya kgoro. Bjale Masete a ntšha kgomo ya go tswalla kgoro. Ke moka molato wa bona wa fela o etla mowe.

3139 Masete a ya a fa motho-mosetha kgomo ela a go mo
tshepiša ka thipiri. A dira gore o rekile. Bjale ba kwa gore
masete o mo file kgomo. Ba thoma go ngunanguma le ga go le
bjale dingunanguno tša bona e bile tša le fêla, ka baka la gore
a gona sela e ba ka tsenago ka yona. Ke ma fello a ditaba
tša Tema ya 17.

1444 3140 Ditemana tša ditaba ke tše di latelanago ka mo fase.

Tema ya 17.

1272

Temana ya 1 Ga goša thalo e ka dirwago kantle le dipolabolo.

1276 Temana ya 2 ga ba kwana ditaba di a fêla ka se gae.

1299 Temana ya 3 Makgolo a ka dula le norediše kantle le go
ya kgorong.

1315 Temana ya 4 Go gana molato wa monyalo o ya kgorong.

1320 Temana ya 5 Molefeliwa.

Temana ya 6 Dikgomo tša go lefa di tswa kae. 1329

Temana ya 7 Kgano ya go lefela mothladiwa. 1345

Temana ya 8 Legora la molato ke go lefa. 1347

Temana ya 9. Dikgomo tša go bušetša go mothladiwa. 1356

Temana ya 10. Poelo ya dikgomo tša monyalo. 1363

1445 Temana ya 11. Bo mammalane. 1397

Temana ya 12. Mosadi a ka se se nyale ka noši. 1398.

Temana ya 13. Bothlatse bja monyalo. 1401

Temana ya 14. Bokunyata bja sebaka. 1428

END 881